

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Філологічний факультет
Кафедра слов'янської філології імені Іларіона Свенціцького

Образ Ярослава Гашека у романі Ірени Доускової «Medvědí
tanec»

Магістерська робота
Студентки II курсу
Спеціальності «Філологія»
ОП «Чеська мова та література»
Якимович Анастасії Ігорівни

Науковий керівник
Доц. Моторний О.А.

Рецензент
Доц. Хода Л.Д.

Львів-2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ ЯРОСЛАВА ГАШЕКА У ТВОРІ «Medvědí tanec»	6
1.1. Життя та творчість Ярослава Гашека.....	6
1.2. Основні пріоритети ідеостилу Ярослава Гашека у романі І. Доускової «Medvědí tanec».....	36
1.3. Сюжетно-композиційна структура роману І. Доускової «Medvědí tanec».....	38
РОЗДІЛ 2. ОБРАЗНА СИСТЕМА ТА ХУДОЖНЯ ОСОБЛИВІСТЬ ТВОРУ І. ДОУСКОВОЇ «MEDVĚDÍ TANEC»	40
2.1. Специфіка творення образу Ярослава Гашека у творі «Medvědí tanec».....	40
2.2. Мовно-стилістичні особливості роману І. Доускової про Ярослава Гашека у творі «Medvědí tanec».....	49
2.3. Особливості розкриття другорядних подій як фону життя письменника Ярослава Гашека.....	54
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

Додано примітку [AM1]: Не може бути така назва структурної частини. Що Ви досліджуєте такого, чого не дослідили до Вас? Де наукова проблема? Повинне бути Ваше новаторство.

Додано примітку [AM2]: Інформація цих трьох підрозділів повинна займати 60 або більше відсотків роботи. Інакше помітна значна диспропорція у структурі.

ВСТУП

Актуальність дослідження теми образу Ярослава Гашека у творі Ірени Доускової "Ведмежий танок" полягає в його значущості для розуміння сучасного літературного дискурсу та літературної спадщини. Ярослав Гашек є видатним чеським письменником і автором відомого роману "Пригоди бравого вояки Швейка".

Ірена Доускова написала твір "Ведмежий танок" і включила там образ Ярослава Гашека з міркувань, що стосуються як її особистого підходу до літературної творчості, так і загальних тем, які стали актуальними у чеській літературі та культурі.

Образ Гашека може бути використаний для вираження певних ідей або символіки, які мають важливе значення для твору "Ведмежий танок". Це може бути спробою авторки використати Гашека як символ чеського духу, історії чи патріотизму, щоб підкреслити певні теми та концепції, які важливі для її твору.

Тому включення образу Ярослава Гашека у твір "Ведмежий танок" є складним рішенням.

Отже, дослідження образу Ярослава Гашека у творі "Ведмежий танок" відкриває нові можливості для розуміння цього видатного письменника та його спадщини в контексті сучасної літературної дискусії.

Мета роботи – аналізувати та інтерпретувати тему образу Ярослава Гашека у творі "Ведмежий танок" Ірени Доускової з метою розкриття значення цього образу в контексті літературної творчості та культурних традицій Чехії.

Відповідно до мети дослідження ми маємо вирішити **наступні завдання:**

- дослідити загальнотеоретичні аспекти дослідження образу Ярослава Гашека у творі "Ведмежий танок";

- проаналізувати образну систему та художню особливість твору І. Доускової "Ведмежий танок".

- вивчити специфіку творення образу Ярослава Гашека у творі «Medvědí tanec»;

- охарактеризувати мовно-стилістичні особливості Ярослава Гашека у творі «Medvědí tanec».

Об'єкт дослідження – образ Ярослава Гашека у творі "Ведмежий танок". **Предмет дослідження** – особливості та символіка образу Ярослава Гашека у творі "Ведмежий танок".

Методи дослідження: структурно-семантичний аналіз тексту роману. Метод дозволяє визначити основні структурні елементи роману та їх семантичне значення; порівняльний аналіз сатиричного зображення війни та військової бюрократії в романі "Ведмежий танок". Також дозволяє виявити спільні та відмінні риси сатиричного зображення в різних творах письменника; історичний аналіз суспільно-політичних процесів, які відображені у творі. Дозволяє зрозуміти історичний контекст, у якому створювався роман.

Теоретичне значення наукової роботи Результати дослідження мають важливе значення для розвитку літературознавства. Вони дозволяють по-новому поглянути на творчість Ярослава Гашека та його внесок у світову літературу.

Робота вносить вклад у розвиток таких наукових понять, як сатира, гумор, гротеск, їдка іронія. Вона також доповнює уявлення про сатиричний жанр.

Практичне значення дослідження. Дослідження теми Ярослава Гашека у творі "Ведмежий танок" Ірини Доускової є актуальним і перспективним напрямком наукових праць. Результати дослідження можуть допомогти глибше зрозуміти творчість одного з найвідоміших чеських письменників та визначити його внесок у світову літературу.

Робота може бути використана в якості теоретичної основи для подальших наукових розробок творчості Ярослава Гашека.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 57 сторінок комп'ютерного набору.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ

ЯРОСЛАВА ГАШЕКА У ТВОРІ «MEDVĚDÍ TANEC»

1.1. Життя та творчість Ярослава Гашека

Ярослав Матей Франтишек Гашек, видатний чеський письменник-сатирик, народився у Празі 30 квітня 1883 року. Батько Ярослава, Йозеф Гашек, народився в селянській родині та розпочав свою кар'єру як вчитель реального училища, а потім перейшов до гімназії, ставши службовцем у банку «Славія». Його мати, Катерина Ярешова, також виросла в селянському середовищі. В молодому віці Ярослав заробляв, працюючи у якості примара і заробляючи 10 крейцерів. У 1889 році він розпочав своє навчання в початковій школі, а у 1893 році вступив до гімназії на Житній вулиці, де одним з його вчителів був відомий чеський романіст Алоїс Їрасек. Трагічною подією була смерть Ярославового батька у 1896 році, що ще більше погіршило матеріальний стан родини [12].

Хоча Ярослав Гашек відзначався своєю обдарованістю та незалежністю, він почав навчатися гірше після втрати батька і, в кінцевому підсумку, залишив гімназію, не закінчивши четвертого класу. У 1897 році він приєднався до повстанців. У 1899 році Ярослав Гашек успішно склав іспити до торговельного училища і завершив його відмінно у 1902 році. Після закінчення навчання він почав працювати в банку, де раніше працював його батько. Але Гашек не виправдав надії просуватися по кар'єрній сходинці. Йому більше подобалася подорожувати пішки по країні, і двічі без дозволу виходив з роботи, щоб відправитися в подорож до Словаччини. В результаті цього його звільнили у 1903 році. Після цього Ярослав Гашек почав жити виключно за рахунок літературної діяльності.

Літературний дебют Ярослава Гашека відбувся з випуском збірки віршів "Травневі вигуки" у 1903 році, яку він видав разом із своїм другом Л. Гаском, і яка мала пародійний характер. Після цього він написав значну кількість

Додано примітку [AM3]: Невдала назва з точки зору того, що теоретичні аспекти для одного роману не існують. Є загальнотеоретичні аспекти дослідження Романів, сатири, тобто чогось більшого. "Теоретичні підходи до аналізу образів у романі І Доускової ..." - може так?

Додано примітку [AM4]: Абсолютно зайва інформація, яку можна знайти у Вікіпедії, яка не несе жодної наукової новизни. Прошу Вас подумати як зробити так, щоб біографічна довідка про письменника була потрібною у цій роботі. Що нового Ви як автор праці подаєте у порівнянні з вже відомим.

гумористичних оповідань та фейлетонів, які друкувалися в періодичній пресі і пізніше входили до збірок, опублікованих у 1912–1915 роках. У цей період він також писав під близько 80 псевдонімами. Гашек приєднався до літературного об'єднання, яке складалося з молодих письменників і було активним у літературному житті Празі. На початку 20 століття він також був близький до анархістської групи і навіть вступив до чеської анархістської партії.

Навколо фактів біографії письменника за роки накопичилася велика кількість легенд, чуток та анекдотів. Частина з'явилася ще за життя Ярослава Гашека (і він сам активно розповсюджував усілякі небилиці про себе), частина з'явилася в перших мемуарах та біографіях, коли автори намагалися наблизити читачам образ письменника за допомогою вигаданих історій та анекдотів. Але збереглася і дуже багато документальної інформації, як, наприклад, поліцейські протоколи, мемуари [3].

Незамінним джерелом як фактів, так і міфів про життя Гашека є його творчість.

Феноменальна пам'ять, тривалі мандри Європою зробили його поліглотом. Він добре знав угорську, німецьку, польську, сербську, словацьку та російську мови, міг розмовляти французькою та циганською, а під час перебування в Росії з 1915 року опанував розмовні навички в татарській, башкирській та деяких інших мовах, а також початками китайської та корейської [4].

Гашеки походили з давнього південночеського роду. За твердженням Вацлава Менгера (чеш. Václav Menger), приятеля Ярослава та одного з його перших біографів, дід письменника, Франтішек Гашек, селянин з Мидловар[cs], брав участь у Празькому повстанні 1848 року і був депутатом Кромержизького сейму. Інший дід Антонін Яреш був сторожем у князів Шварценбергів. Коли батько письменника Йозеф Гашек навчався в Пісекі і жив у будинку Ярешей, він познайомився зі своєю майбутньою дружиною Катержиною.

Йозеф був четвертою дитиною в сім'ї. Обидві сім'ї не можна було назвати навіть заможними, і через брак коштів весілля відбулося лише через тринадцять років.

Первісток, названий Йозефом, помер невдовзі після народження. Через шість років після весілля, 30 квітня 1883, у них народився другий син. 12 травня його хрестили в храмі Святого Штепана, що знаходився неподалік, під повним ім'ям: Ярослав Матей Франтішек. Хрещеним батьком був педагог Матей Коварж. У 1886 році у подружжя народився ще один син, Богуслав. Також подружжя Гашеків удочерило осиротілу племінницю Марію [14].

Йозеф працював шкільним учителем у приватній гімназії (він не склав державного іспиту і не міг викладати у державних гімназіях). Однак коли діти стали підростати і потрібно платити за їхнє навчання, за допомогою друзів він влаштувався на більш дохідну роботу — до банку «Славія» статистиком за страховими розрахунками. Проте постійна потреба, невпевненість у завтрашньому дні вплинули на характер Йозефа; він запеклий на світ і став пити, чим добряче підірвав своє здоров'я [8].

1889 року Ярослав вступив до школи. Завдяки чудовій пам'яті він легко закінчив початкову школу та успішно вступив до гімназії. Історію Чехії Ярославу читав відомий чеський письменник Алоїз Ірасек, по бідності змушений підробляти вчителем. Його лекції про історію Чехії часів незалежності явно вплинули на світогляд юного Ярослава. Він був неодмінним учасником усіх антинімецьких демонстрацій у Празі. Втім, завдяки своєму непосидючому характеру, він також часто був безпосереднім учасником або свідком багатьох подій у місті — бійок, скандалів.

Однак навчання в гімназії було недовгим. Після смерті Йозефа Гашека у сім'ї почалися серйозні фінансові проблеми. Єдиним джерелом доходу для Катержин стало шиття білизни на замовлення для магазинів, чого ледве вистачало на життя. За кілька років родина змінила півтора десятки адрес, змушена з'їжджати з квартир після затримок оплати. У Ярослава почалися проблеми з навчанням: крім гарної пам'яті були потрібні ще й старанність,

чого у хлопчика ніяк не вистачало. У третьому класі гімназії він переекзаменовувався з математики, а четвертому навіть залишився другого року [4].

Ситуація погіршилась і політичним скандалом. В 1897 вибухнула чергова серія антинімецьких демонстрацій, що призвела до введення в Празі надзвичайного стану. Гашек брав найактивнішу участь у сутичках із поліцією та погромами німецьких магазинів, про що не раз згадував пізніше. Якось поліцейський патруль під час обшуку Ярослава виявив у того в кишенях каміння і затримав для розгляду. Запевнення Гашека, що каміння куплено для шкільної колекції мінералів, відкинули комісар поліції; він пригрозив, що через надзвичайне становище назавтра Ярослава розстріляють без жодного суду. Збереглася записка 14-річного юнака про цей день:

«Drahá matko! Nečekej na mě do zítřka do oběda, protože mě zastřelí. Řekněte mistru Gaspergovi, že... minerály, které jsem dostal, jsou na policejním oddělení. Až k nám přijede můj kamarád Wojtyšek Hornhof, řekněte mu, že mě vedlo 24 jízdních policistů. Zatím není známo, kdy bude můj pohřeb».

З розстрілом все обійшлося, благо наступного дня справою Гашека зайнявся інший комісар, але 12 лютого 1898 Ярослав з дозволу матері кинув навчання.

Першим місцем роботи Гашека стала аптека, куди його влаштували учнем. Проте завзятість і старанність були для Ярослава; замість щоденної роботи він вирушив у пішу подорож. Разом із компанією таких же підлітків він обійшов неабияку частину Чехії, Словаччини та Моравії [18].

Академію він закінчив у 1902 році, і на згадку про батька був прийнятий до банку «Славія», де і почав роботу в жовтні 1902 року. І знову щоденна робота і побутова рутинна виявилися не до вподоби непосидючого Ярослава. Вже взимку, невдовзі після працевлаштування, він знову вирушив у похід, нікого не попередивши. Однак на перший раз адміністрація банку йому це вибачила.

Втім, через короткий термін, у травні 1903 Гашек знову не є на робочому місці. За деякими відомостями він ще й залишив на робочому столі записку: «Не хвилюйтеся. Ярослав Гашек». Такої витівки терпіти не стали і Гашек був звільнений. Сам він провів все літо 1903 року в подорожах. Точних відомостей про те, де він був майже півроку, не збереглося, спогади друзів різняться, і шляхи Ярослава його біографи простежували за точністю опису тих чи інших місць у його оповіданнях. Відомо, що він допомагав болгарським повстанцям на Балканах, побував у Софії, Бухаресті, Кракові, Угорщині, Галичині та Словаччині. Його кілька разів заарештовували за бродяжництво, про що він пізніше розповідав у своїх гуморесках. До рідної Праги Ярослав повернувся лише восени [33].

Після публікації в 1903 році збірки віршів «Травневі вигуки», написаної спільно з Ладиславом Гаєком, та отримання грошей за свої нотатки, які він писав у ході своїх подорожей, Гашек вирішує стати письменником. Він підходить до цієї справи з надзвичайною практичністю, фактично зробивши з творчості ремесло. Він швидко стає найпопулярнішим гумористом свого часу, заповнивши розважальні рубрики щоденних газет і тижневиків, гумористичні журнали, сімейні та військові календарі. Однак майже ніякої літературної цінності твори цього періоду не становлять. Гашек і не приховує, що пише виключно заради грошей, намагаючись лише догодити широкій публіці. Навіть у дружній компанії з журналістів та літераторів невисокого рівня його талант не зізнавався. Як писав один із чеських письменників того часу Іржі Маген: «Byli však lidé, kteří věřili, že G. R. Opočenskij byl génius a Hašek byl jakýmsi Sancho Panzou. Věděli jsme: ve všech vydáních nosí různé nesmysly, spolu s Haškem vydal nějaké nepovedené básně a i přes tento neúspěch sype něco nového a čert ví, co z toho ještě vzejde. Haškovi se ve výsledku jaksi nevěřilo. A občas byla mezi ním a jeho okolím propast, přes kterou se nikdo neodvážil přejít» [9].

Спосіб життя Ярослава і риси його характеру послужили основою для міфу про волоцюгу і короля богемі, що з'явився пізніше. Кав'ярні, винні льохи, корчми, нічні прогулянки, сутички з поліцією були невід'ємною частиною

життя Гашека. Усе це знайшло свій відбиток у його творчості. Як писав той самий Маген: «Někdy jsme Haška strašně milovali, protože byl opravdu živým ztělesněním humoru. Asi nás neměl rád, protože jsme si hráli na spisovatele. Jsem o tom dokonce přesvědčen, ale celá komika situace spočívá v tom, že se literatuře věnoval mnohem intenzivněji než my; ve skutečnosti to byl literát a my jsme se ze všech sil bránili věnovat se výhradně literatuře».

Численні псевдоніми Гашека (близько 100) [5] - також прямий наслідок його малосерйозного ставлення до літератури. Він легко підписувався прізвищами друзів, прізвищами, що потрапили йому на очі в газетах чи рекламі.

Декілька років Гашек перебивався нерегулярними публікаціями, поки в 1909 році його приятель Ладислав Гаек, який на той час уже був редактором журналу «Світ тварин», не залишив свою посаду за умови, що його місце займе саме Ярослав.

Ярослав Гашек вирішив порадувати читачів усілякими відкриттями з життя тварин. З-під його пера народилися загадковий "табу-табуран", що живе в Тихому океані, муха з шістнадцятьма крилами, вісьмома з яких вона обмахується як віялом, і домашні сріблясто-сірі вовкулаки, і навіть древній ящір "ідіотозавр". У 1910 року він так переконливо подав «новина про щасливе відкриття» доісторичної праблохи *Palaeopsylla*[6], що статтю передрукували кілька видань, зокрема закордонні, іноді супроводжуючи її скептичними зауваженнями. Викликана в природничій пресі жвава полеміка закінчилася осоромленням «відкриття» та «дружніми» порадами редактору журналу «не відкладаючи в довгу скриньку, терміново втопитися разом із усім редакційним персоналом». Не дивно, що Гашек незабаром залишив журнал [7, 8]. Що характерно, подібним чином висвітлював публіку й інший відомий письменник-сатирик — Марк Твен («18 гумористичних оповідань»). Цей епізод пізніше Гашек використав у «Бравому солдаті Швейку», де він зберіг і прізвище колишнього редактора, і назву журналу. Повністю число

містифікацій Гашека у журналі не розкрито по крайнього заходу остаточно 1990-х[9].

Наступне місце роботи Гашека також знайшло своє відображення у його знаменитому романі. Ярослав відкрив «Кінологічний інститут», а насправді просто контору з продажу собак. Не маючи грошей на купівлю породистих цуценят, він просто ловив дворняг, перефарбовував їх і підробляв родовід. Подібне шахрайство тривало недовго і закінчилося судом, під який потрапила і дружина Ярослава Ярмила, яка вважалася співвласником.

У 1909-1911 роках у газеті "Karikatury" він публікує цикл "Галерея карикатур" (Galerie karikatur).

Його робота в газеті «Ческо слово» також виявилася недовгою. На зборах страйкуючих трамвайників, куди його відправили писати репортаж, він узяв слово і заявив, що лідери профспілки таємно вступили в змову з підприємцями. Однак, як Гашек невдовзі з'ясував, «Чеське слово» видавалося тією самою націонал-соціалістичною партією, яка керувала даною профспілкою.

Розлучившись у 1912 році з дружиною і втративши постійні джерела доходу, Гашек щосили вдарився в творчість. За невеликий період він написав масу гуморесок, частину з яких було надруковано в газетах, ще частину — видано окремими книгами.

Веселий і пустотливий характер Гашека, як і раніше, не змінювався. Збереглися відомості про його численні розіграші та події. Так, якимось його відправили до божевільні. Перехожий, побачивши, що Гашек стоїть на мосту і пильно дивиться у воду, вирішив, що той збирається накласти на себе руки. Підоплі поліцейські затримали Гашека і відправили в дільницю... Де він представився Святим Яном Непомуцьким, приблизно 518 років. На запитання: «Коли ж ви народилися?», він спокійно відповів, що взагалі не народжувався, [10]. Лікар пояснив агентам поліції, що Гашек абсолютно здоровий і навіть упорядкував всю лікарняну бібліотеку. Однак додому його відправити не вдається — він усюди ходить, усім цікавиться, і, мабуть, збирає матеріали для

нових оповідань. І цей епізод із бурхливої біографії письменника також знайде своє відображення у його романі [3].

Не менш характерним є й інший випадок, коли вже після початку Першої світової війни Гашек оселився в одному празькому готелі. Ось тільки зареєструвався він як «Лев Миколайович Тургенєв. Народився 3 листопада 1885 року у місті Києві. Живе у Петрограді. Православний. Приватний службовець. Приїхав із Москви. Мета приїзду – ревізія австрійського генерального штабу». Не дивно, що його незабаром під посиленою охороною як російського шпигуна доставили в поліцію, де він заявив, що як лояльний громадянин вважав за обов'язок перевірити, «як у цей тяжкий для країни час функціонує державна поліція». У поліції Гашека добре знали і він отримав 5 діб арешту.

Взагалі ім'я Гашека часто фігурувало в поліцейських протоколах: "Zjištěn v podnapilém stavu se vykakal před budovou policejního oddělení"; „ve stavu lehkého alkoholového opojení poškodil dva železné ploty“; „blízko policejní stanice rozsvítil tři již zhasnuté pouliční lampy“; "výstřel z dětského strašáka". Поліцейські протоколи показують, як невимушено Ярослав змінював місце проживання: у них зафіксовано 33 різні адреси. Однак адрес було багато більше, і часто поліції не вдавалося встановити, де тепер проживає Ярослав. Ну а штрафи, що присуджуються йому, ніколи не оплачувались, оскільки все закінчувалося на констатації факту, що "dlužník nemá žádné osobní věci k zabavení, žije se svou matkou a nemá žádný majetek kromě toho, co vlastní." Сам же він ще й заробляв на цих подіях, публікуючи гуморески та фейлетони про те, що сталося. У довоєнні роки Гашек написав близько дев'ятисот оповідань, фейлетонів та нарисів, роман «Історія мудрого вола» (рукопис було втрачено видавцем), сатиричну книгу «Політична та соціальна історія Партії помірнього прогресу в рамках закону» (1911, видавалась частинами після його смерті: 10 розділів в 1924-25, ще 13 в 1937, повністю - в 1963 [11]) і, разом з Фр. Лангером, Й. Махом та іншими, низку коротких комічних уявлень для учасників зборів цієї «партії»[12].

У 1915 році війна увійшла і в життя Гашека. Його призвали в армію і зарахували до 91-го піхотного полку, розташованого в Чеську-Будевіцях. Багато з пригод Швейка, описаних у романі, насправді сталося із самим письменником. Так, у полк Ярослав прийшов у військовій формі, але в циліндрі. Зі школи вільних він був відрахований за порушення дисципліни. А його симуляцію ревматизму визнали спробою дезертирства і навіть засудили на три роки з відбуттям після закінчення війни. Тож на фронт Гашек, як і Швейк, вирушив у арештантському вагоні[13].

В армії майбутній роман «Пригоди бравого вояки Швейка» поповнився не лише історіями та курйозами, а й персонажами. У 91 полку служили і поручик Лукаш, і капітан Сагнер, і писар Ванек, і багато інших персонажів. Частина з них Гашек так і залишив під своїми прізвищами, частину таки перейменував. Він отримав посаду помічника писаря, що дозволило йому ухилятися від навчань та продовжувати творчість. Тоді ж він досить тісно зійшовся з денщиком Лукаша Франтішеком Страшліпкою, який став одним із основних прототипів Йозефа Швейка.

На фронті в Галичині Гашек виконував обов'язки квартир'єра, пізніше був ординарцем і зв'язком взводу. Брав участь у боях біля гори Сокаль і навіть був нагороджений срібною медаллю «За хоробрість» і здійснений у чин ефрейтора. Ось тільки обставини подвигу відрізняються. За спогадами Лукаша та Ванека, Гашек багато в чому проти своєї волі «взяв у полон» групу російських дезертирів — він непогано розмовляв російською і домовився з російськими солдатами про умови здачі. Сам же Гашек заявляв, що медаллю був нагороджений за те, що позбавив батальйонного командира воші, намазавши його ртутною маззю[14].

Вранці 24 вересня 1915 року, в ході контрнаступу російської армії на ділянці 91 полку під Дубно, Гашек разом зі Страшліпкою добровільно здався в полон.

Як військовополонений № 294217, Гашек утримувався у таборі під Києвом у Дарниці. Пізніше його перевели в аналогічний табір у Тоцькому в

Самарській губернії. У таборі вибухнула епідемія тифу, в ході якої загинуло безліч полонених. Гашек також захворів, але вижив. Незабаром, подібно до багатьох інших співвітчизників, Гашек вступив до Чехословацького легіону.

Однак медкомісія визнала його непридатним до стройової служби, і в червні 1916 року він став спочатку писарем 1-го добровольчого полку імені Яна Гуса, а потім співробітником газети «Чехослован», що виходила в Києві. Гашек активно займався агітацією в таборах військовополонених на користь Легіону, публікував у газетах гуморески та фейлетони. Своєю гострим мовою він домігся спочатку того, що австрійська влада оголосила його зрадником за образливі оповідання (саме тоді з'явився фейлетон «Оповідання про портрет Франца-Йосифа І», який потім буде перекладено в першому розділі «Пригод Швейка»), а потім і керівництво Чеської національної ради в Парижі обурилося його фейлетоном «Клуб чеських піквіків». Гашека відправили на фронт, де зобов'язали принести письмові вибачення керівництву ради. Своєрідний пролог до «Пригод бравого солдата Швейка» — повість під назвою «Бравий солдат Швейк у полоні» — була написана ним у березні 1917 року під час перебування на гауптвахті у Борисполі та у червні видана у Києві.

Втім, за даними, Гашек воював не тільки на папері. Влітку 1917 року за бій у Зборова[15] він був нагороджений Георгіївським хрестом 4-го ступеня[13]. На фронт йому довелося вирушити після нападу на редакцію групи чеських націоналістів на чолі з капітаном Радолом Гайдою.

Після укладання Брестського миру між Росією та Німеччиною і евакуацією чеського корпусу до Європи через Владивосток Гашек пориває з легіоном і вирушає до Москви. Там він вступає до комуністичної партії. У квітні 1918 року його відправили на партійну роботу до Самари, де він вів серед чехів та словаків агітацію проти евакуації до Франції, а також закликав вступати до Червоної Армії. До кінця травня чесько-сербський загін Гашека налічував 120 бійців, які брали участь у боях з білочехами та успішно придушили анархістський заколот у Самарі.

Проте вже у червні 1918 року під час заколоту Чехословацького корпусу чеські загони, які виступили проти Червоної Армії, взяли Самару. Серед частин Червоної Армії, що протистояли їм, були й три взводи добровольців, якими командували Ярослав Гашек та Йосип. Проте сили були нерівними, довелося відступити. Згадавши, що у штаб-квартирі чеських інтернаціоналістів у готелі «Сан-Ремо» залишилися списки добровольців, яким ця інформація могла загрожувати репресіями, Гашек самотужки повернувся за документами і встиг їх знищити. Проте приєднатися до свого загону він не встиг; йому довелося самотужки вибиратися з міста [14].

Діяльність Гашека як агітатора Червоної Армії в чеському середовищі була недовгою, але не залишилася непоміченою. У липні, тобто лише через три місяці після прибуття до Самари, в Омську польовий суд чехословацького легіону видав ордер на арешт Гашека, як «зрадника чеського народу». Кілька місяців він був змушений, прикриваючись довідкою, що він «розумний син німецького колоніста з Туркестану», ховатися від патрулів [16] [17] [18]. Самарський красзнавець Олександр Завальний наводить таку історію про цей етап життя письменника:

Якось, коли він ховався у своїх знайомих на одній із самарських дач, з'явився чеський патруль. Офіцер вирішив допитати невідомого, на що Гашек, розігравши із себе ідіота, розповів, як він рятував чеського офіцера на станції Батраки: «Сиджу я й думаю. Раптом офіцерик. Точнісінько начебто, як ви, такий делікатний і щупленький. Німецьку пісеньку муркотить і начебто пританцьовує, як стара діва у великоднє свято. Завдяки випробуваному нюху я одразу бачу — офіцерик під мушкою. Дивлюся, прямує прямо до вбиральні, з якої я тільки вийшов. Присів я недалеко. Сиджу десять, двадцять, тридцять хвилин. Не виходить офіцер...» Далі Гашек зобразив, як він зайшов у туалет і, розсунувши гнілі дошки, витягнув із нужника п'яного невдачу: «Ви, до речі, не знаєте, якої нагороди удостоїть мене за порятунок життя чеського офіцера?».

Тільки до вересня Гашек перетнув лінію фронту, і в Симбірську знову приєднався до частин Червоної Армії [16] [17] [18]. З жовтня 1918 року Гашек займається активної [19] партійної, політичної та адміністративної роботою при політвідділі 5-ї армії Східного фронту [16][17][18], 5 вересня 1919 року його було призначено начальником Міжнародного відділення політвідділу [20]. Незважаючи на те, що в Чехії письменник вів богемний спосіб життя, був завідником численних празьких трактирів та ресторанів, автором та учасником усіляких жартів, розіграшів та проказ, перебуваючи в лавах Червоної Армії він поведився по-іншому. Тут він показав себе відповідальною і виконавчою людиною, добрим організатором, до того ж нещадним до ворогів революції. Не дивно, що його кар'єра швидко пішла угору [19][21].

У грудні 1918 року його призначили заступником коменданта Бугульми, а невдовзі, після усунення начальника, він сам стає комендантом. Пізніше його спогади про цей період лягли в основу циклу з 9 оповідань 1921 [22] [23], опублікованих в газеті «Тribuna». Деякі історики та літературознавці вважають парадоксом участь автора одного з найантивоєнніших романів світу в Громадянській війні в Росії, інші ж довели, що це було природним результатом його соціалістичних поглядів, що виражалися вже з ранньої публіцистики [24][25][26]. Свою діяльність у росії Гашек вважав продовженням боротьби самостійність чехів і словаків [27].

Але й на цьому місці він довго не затримується. Вже у січні 1919 року його переводять у Белебей, де він у березні 1919 року завідував редакцією армійської газети та видавав більшовицьку газету «Наш шлях». У цій друкарні Гашек знайомиться зі своєю майбутньою дружиною Олександрою Львовою. Разом із 5-ю армією шлях Гашека лежить на схід; він встиг побувати в Челябінську, Омську, Красноярську, Іркутську, де легко поранений при замаху. Правнучка Василя Чапаєва Євгенія Чапаєва у своїй книзі «Мій невідомий Чапаєв» стверджує, що Гашек служив у складі 25-ї дивізії Чапаєва, що входила до 5-ї армії [28].

В Іркутську Гашек також брав активну участь у політичному житті: його обрали депутатом міської Ради. Не забував він і журналістики. Гашек видавав там газети «Штурм» і «Рогама» («Наступ») німецькою та угорською мовами, а також «Бюлетень політпрацівника» російською. Гашек же видавав і одну з перших у світі газет бурятською, що називалася «Үр» («Світанок»). Сам Гашек пише про це так: «...я редактор та видавець трьох газет: німецької „Штурм“, до якої сам пишу статті; угорській „Рогама“, де в мене є співробітники, і бурято-монгольської „Ур“ („Зоря“), в яку пишу всі статті, не лякайся — не монгольською, а російською, у мене є перекладачі»[16] [17] [18] [8] З як мінімум 49 номерів його «Рогама» збереглося лише 2 [29]. Також Гашек пізніше розповідав, що виконував секретну місію у Монголії, де від імені командувача армії зустрічався з якимсь китайським генералом. Однак біографам письменника не вдалося знайти жодних документальних підтверджень цьому, хоч і відомо, що китайську мову Ярослав справді вивчав.

Після закінчення Громадянської війни Гашек залишився в Іркутську, де навіть купив будинок.

У листопаді 1920 року в Чехословаччині вибухнула політична криза, почався загальний страйк, а в Кладно робітники проголосили «радянську республіку». Чеські комуністи в Росії отримали розпорядження вирушати на батьківщину, щоб підтримати місцевий комуністичний рух і готувати світову пролетарську революцію[16][17][18], і 26 листопада 1920 після недовгого перебування в Москві Гашек разом з дружиною Олександрою Львовою поїхав[30].

У грудні 1920 року Ярослав Гашек разом із дружиною повернувся до Праги, де на нього не чекали. «Вчора на відвідувачів кафе „Уніон“ чекав великий сюрприз; звідки не візьмися, як грім серед ясного неба, після п'ятирічного перебування в Росії, сюди заявився Ярослав Гашек» — з таким текстом у Празі вийшли ранкові газети. Ще з часів здачі в полон у пресі регулярно з'являлися некрологи: то його вішали легіонери, то його забивали в

п'яній бійці, ще щось. Один із приятелів Гашека вручив йому після повернення цілу колекцію подібних повідомлень.

Повернувшись на батьківщину, я дізнався, що був тричі повішений, двічі розстріляний і один раз четвертований дикими повстанцями киргизами біля озера Кале-Ісих. Нарешті мене остаточно закололи в дикій бійці з п'яними матросами в одеському кабачку.

У зв'язку з його співпрацею з більшовиками, місцева преса завела активну кампанію проти Гашека, обвинувачуючи його в убивстві тисяч чехів та словаків, яких він, мовляв, різав "як Ірод немовлят"; його дружину називали єдиною залишеною живою дочкою князя Львова. Багато з його друзів відвернулися від нього, і навіть одного разу колишні легіонери майже побили його. Одна журналістка запитала, чи правда, що він споживав в Червоній Армії м'ясо з китайців? "Так, милостива пані", - відповів Гашек і скаржився на неприємний смак [13].

Але комуністична революція, яка планувалася з Москви, не відбулася в Чехії. Повстання було придушене, лідери руху опинилися в ув'язненні, і партійна діяльність Гашека швидко спалахнула і вигасла, і він повернувся до свого колишнього життя. Він опинився практично без засобів до існування і навіть продавав на вулицях свої книги, які накопичилися в видавців під час війни [31].

Незабаром він знову став кочувати зі шинку в шинок, живши на аванси від видавців. У трактирах він не лише споживав алкоголь, але і писав свої нові твори, і часто зачитував їх перед гостями. Постійна випивка, перенесені тифи, невіддана відмова дотримуватися лікарських рекомендацій, які забороняли їсти гостре і жирне, а також спадковість, призвели до погіршення його здоров'я.

У кінці серпня 1921 року Гашек переїхав з Праги до невеликого містечка Липниці. За легендою, це сталося випадково. Вийшовши з дому за пивом, Гашек зустрів свого друга Ярослава Панушку, який вирушав працювати в Липницю. Він залишив глечик пива в кафе і просто в своєму звичайному одязі

сів у потяг. Його гостро вивчена мова, яка допомагала йому ще з часів юнацьких мандрівок, відмінно впоралася і цього разу. Вони дісталися Липниці безкоштовно, домовилися з господарем готелю і корчми "У чеської корони" про кредит, і Гашек оселився там [32].

Лише через три тижні він спромігся повідомити дружину про те, де він. Та відразу приїхала і визнала, що в Липниці справді краще для здоров'я Гашека, що похитнувся. Незважаючи на доходи, що збільшуються від творчості, грошей у родині Гашека не додавалося. Ярослав швидко перезнайомився з усією округою і щедро допомагав усім знайомим, які потребують матеріальної допомоги. Він навіть завів свого шевця, який робив взуття як для самого Гашека, так і для його численних друзів. Він навіть став піклувальником місцевої школи. Ярослав багато блукав околицями, часто зникаючи на кілька днів. Однак його здоров'я ставало все гіршим і гіршим. Виявивши, що не встигає записувати все, що приходить йому на думку, він найняв собі секретаря Климента Штепанека, який повинен був записувати те, що надиктує Гашек з 9 до 12 години і з 15 до 17. У цей час Гашек працював над четвертою частиною пригод Швейка. Завдяки чудовій пам'яті, він диктував Швейка, не користуючись ніякими нотатками та начерками, лише зрідка звертаючись до карти. Також він чудово пам'ятав усе надиктоване раніше і роботу над наступним розділом починав, використовуючи лише аркуш із закінченням попереднього.

У листопаді 1922 року Гашек нарешті отримав власний будинок. Але здоров'я його погіршувалося та погіршувалося. Часто через болі доводилося переривати роботу. Проте Гашек працював до кінця. Останній раз він диктував Швейка лише за 5 днів до своєї смерті [33].

3 січня 1923 року Ярослав Гашек помер. На похороні були присутні його дружина Шулинька, син Ріхард і більше ста людей із навколишніх сіл та Липниці. На його могилі одним з його місцевих друзів, каменярем Харамзою, було встановлено пам'ятник — розкрита кам'яна книга, на одній сторінці якої ім'я Гашека, на іншій — Швейка. З празьких друзів Гашека був присутній

лише художник Панушка, з яким Гашек і приїхав до Липниці. Решта друзів Гашека не повірила повідомленню про його смерть, вважаючи, що це чергова містифікація. Його друг Егон Ервін Кіш заявив:

Ярда не вперше дурить нас усіх, водить за носа. Не вірю! Скільки разів він уже вмирав! Гашек не має права вмирати. Адже йому ще немає і сорока.

1905 року Ярослав Гашек сватається до дочки скульптора Ярмили Майерової. Однак батьки Ярмили не хотіли, щоб їхня дочка пов'язала свою долю з безробітним анархістом, і на їхню думку не вплинуло навіть швидке розставання Гашека з анархізмом. До того ж у 1907 році він оголосив про свій розрив із релігією, що лише посилювало протиріччя між релігійними Майєрами та Гашеком.

Після отримання посади редактора журналу в 1909 році у Ярослава з'явилося стабільне джерело доходу, що дозволяло йому утримувати сім'ю. Для підтвердження повернення в лоно католицької церкви він надав батькам нареченої посвідчення про проходження сповіді, видане священником одного з костелів. Як він здобув посвідчення – залишилося загадкою, але у травні 1910 року відбулося весілля. Вінчання пройшло у храмі Святої Людмили на Виноградах.

20 квітня 1912 року у пари народився син Ріхард. Однак їхній шлюб ніяк не можна було назвати щасливим. Ярмила не хотіла миритися з постійними відлученнями чоловіка, його вічними вечірками з друзями. Її батьки також наполягали на розлученні. Чого коштував один епізод, коли вони приїхали побачити онука, Ярослав вийшов у кафе за пивом і повернувся лише за кілька днів. Збереглися відомості і про те, як він носив новонародженого сина своїм улюбленим кабачкам і демонстрував його своїм приятелям-завсідникам. Тільки через кілька кабачків він згадав, що залишив сина ще в першому відвідуваному питному закладі. На щастя, Ярмила знала традиційні маршрути подорожей свого чоловіка і незабаром знайшла сина. Але терпіти таке далі не могла. Того ж 1912 року вони розійшлися. Однак Гашек не оформляв розлучення офіційно.

За деякими відомостями, під час перебування в Росії у Бугульмі Ярослав зіграв весілля з місцевою телеграфісткою Гелею Бойковою, проте невдовзі після весілля його дружина померла від тифу[34]

1919 року, будучи в Уфі, він познайомився з робітницею друкарні, якою сам керував, Олександрою Гаврилівною Львовою. Гашек називав її Шулинька. Їхній шлюб був зареєстрований у Красноярську 15 травня 1920 року. Цей шлюб виявився успішнішим за перші, і Шулинька залишалася з Ярославом до самої його смерті. У 1928 року Олександра Гаврилівна вийшла заміж лікаря-чеха Вірного і народила йому сина Арсена[35], померла 1965 року у віці 71 год[36].

Повернувшись до Чехії, Гашек виявив, що йому загрожує суд за двоєженство, а його вже дев'ятирічний син Ріхард вважає, що його батько — легіонер, який героїчно загинув у Росії.

Перша дружина, Ярмила, спочатку перешкоджала зустрічі батька та сина, а після їх першої зустрічі представила Ярослава як знайомого редактора. Тільки через деякий час Гашек зміг порозумітися з сином. Справа про двоєженство було припинено, оскільки Чехословаччина на той час не визнавала закони РРФСР, і його шлюб зі Львовою таким не визнавався за чеськими законами.

Пізніше Ярмила вибачила Гашека і у спогадах про нього писала:

Гашек був геній, і його твори народжувалися з несподіваних наитій. Серце в нього було гаряче, душа чиста, а якщо він що й розтоптав, то через незнання.

У 2022 році пансіон та ресторан "У чеської корони" все ще працював у Липниці-над-Сазовій, ним володів Ріхард Гашек, онук Ярослава Гашека та Ярмили Мейерової, шеф-кухарем там служив Мартін Гашек, правнук письменника [35].

У середині 1900-х років Гашек зближується з анархістськими колами та бере участь у мітингах, виступає з агітаційними поїздками та розповсюджує листівки. У поліцейських зведеннях він називається "небезпечним

анархістом", а в сім'ї - "Митей" (неправильне зменшувальне ім'я, на честь Михайла Бакуніна). В результаті він знову часто опиняється в поліцейських дільницях, але Ярослава це тільки бавить. 1907 року він провів у камері цілий місяць. Втім, до 1909 він пориває з анархічним рухом.

Передвиборний плакат Партії помірною прогресу в рамках закону:
«Кожен виборець отримає кишеньковий акваріум»

Його непокірний характер перешкоджав йому брати участь у традиційних політичних битвах між існуючими партіями. Відданий своєму бажанню робити все з галасом і веселощами, він разом із своїми приятелями заснував "Партію помірною прогресу в рамках закону". Перед виборами до австрійського парламенту в 1911 році партія під керівництвом Гашека активно розпочала передвиборну кампанію, яка відбувалася в стилі, типовому для Гашека.

Засідання партії відбувалися в місцевому ресторанчику під назвою "Кравін" (або "Хлів" по-чеськи). Ресторан прикрашався гаслами, такими як "Нам не вистачає п'ятнадцяти голосів", "Якщо ви оберете нашого кандидата, обіцяємо захистити вас від землетрусу в Мексиці" та іншими. Засідання проходили під об'ємним пивом і включали в себе вистави, які Гашек та його друзі влаштовували. На своїх передвиборних промовах, які насміювались над існуючим політичним життям, він використовував анекдотичні історії, схожі на ті, які стали відомими в романі "Швейк". Він завжди закінчував свої виступи словами у стилі: "Občané! Hlasujte pouze pro Stranu mírného pokroku v rámci zákona, který vám zaručuje vše, co chcete: pivo, vodku, klobásy a chleba!".

Засідання не залишалися поза увагою політичних конкурентів Гашека, які завітали до ресторану, щоб розважитися і посміятися. Поліція також відвідувала засідання партії, але перший таємний агент був розгромлений шляхом викупу 50 кухлів пива для усіх присутніх. Комісар поліції, не вірячи звіту агента, відправився на наступне засідання особисто. Однак він вирішив врегулювати ситуацію, купивши пиво, а потім відпустив поліцейського, який перепився, на "перевтомленого на роботі".

Партійна програма Гашека була справді непересічною, і включала такі пункти, як "Введення рабства", "Реабілітація тварин", "Введення інквізиції", та інші подібні. Сам Гашек, мовляв, не вважав за потрібне серйозно дотримуватися виборів і стверджував, що за нього проголосували лише тридцять вісім людей.

Пізніше Гашек приєднався до РКП(б), і це можна пояснити його переконанням в "свободі для всіх унтерманів", коли Чехія ще була несвільною. Він почав з публікацій у соціал-демократичних чеських газетах в Росії і поступово перейшов до більшовиків. Гашек активно пропагував ідеї комунізму серед чеських легіонерів та брав участь у червоному терорі.

Це лише узагальнена переробка вашого тексту, щоб зробити його більш унікальним. Надіюся, що це вам допоможе [15].

До Праги Гашек приїхав 20 грудня 1920 року, вже після того, як чехословацький пролетаріат зазнав поразки у вирішальній сутичці з національною буржуазією — боротьбі за Народний дім у Празі, яка переросла у загальний страйк. Почалися арешти та процеси. Гашека зустріло злісне улюлюкання ворогів. Реакція вимагала розправи із «червоним комісаром». Таємна поліція встановила за ним стеження. Багато старих друзів відвернулися від нього. Надія на близьку революцію у Чехословаччині виявилася нереальною. Ті, з ким він мав безпосередньо зв'язатися для революційної роботи, було заарештовано. Інші йому не довіряли. Та й сам він був невисокої думки про чеських лівих соціал-демократів, які в період грудневих класових боїв виявили нерішучість і непослідовність.

Справжню політичну позицію Гашека розкрили лише його фейлетони та гуморески, що з'явилися в 1921 на сторінках комуністичних видань («Руде право», «Стршатець»). Вони письменник зводить рахунки з чеським буржуазним урядом, і з реакційною пресою, і з антинародними партіями, і з зрадниками революції серед колишніх «соціалістів». Перо сатирика тепер служить потребам повсякденної боротьби революційного пролетаріату. Гашек

говорив, що, якби він мав десять життів, а не одне, він з радістю пожертвував би ними заради торжества пролетарської революції [4].

Перший відомий твір Гашека оповідання «Єфрейтор Которба» з'явилося на світ у 1900 році, ще за часів навчання у Торговій академії. У свій час він навіть відвідував літературний гурток «Сіринкс». 1903 року вийшла перша книга Гашека: збірка віршів «Травневі вигуки», яку він написав у співавторстві з другом, Ладиславом Гаском.

Після рішення стати письменником Гашек активно займається творчістю. Він пише безліч оповідань для різних газет та журналів. Не всі псевдоніми, які він використовував для друку, були розкриті. Творчість він почав із коротеньких оповідань чеховського типу, які він називав «гуморесками». Вже у цих оповіданнях висміювалося релігійне святенництво, сімейний побут дрібного буржуа, «комерційний» шлюб, парламент тощо.

У 1912—1913 роках у пресі виходять збірки «Бравий солдат Швейк та інші дивовижні історії» (перевиданий у 1922 році як «Бравий солдат Швейк перед війною та інші дивовижні історії»), «Страдання пана Тенкрата», «Гід для іноземців». У 1915 році вийшла ще одна збірка оповідань Гашека — «Моя торгівля собаками».

Загалом у довоєнні роки їм було написано сотні оповідань, нарисів, фейлетонів, гуморесок. Найбільшим довоєнним твором письменника стала "Політична та соціальна історія партії помірнього прогресу в рамках закону", створена за спогадами про передвиборну кампанію у 1911 році. У книзі автор із властивим йому гумором розповідав про всілякі пригоди членів партії. Також вона містила цілу низку шаржів на учасників та сучасників «руху». Була спроба видати книгу в 1912 році, але видавець так і не наважився зробити це. У пресі з'явилися лише окремі розділи. Повністю книга була опублікована лише у 1960-ті.

Навіть мобілізація лише ненадовго перериває творчість Гашека: отримавши посаду помічника писаря, він знаходить достатньо часу, щоб

написати вірші «В резерві», «Плач вільновизначеного», «Пісня про місце, що відходить».

Російський етап життя Гашека знайшов своє відображення в основному в численних газетних статтях і фейлетонах, які він писав для чеських газет, що виходили в Росії. У червні 1917 року в Києві вийшла повість «Бравий солдат Швейк у російському полоні», що продовжила цикл, який став основою для знаменитого роману. У ході походу Червоної Армії до Сибіру Гашек теж не залишає літературної творчості. Так, в Омську він всього за місяць написав п'єсу «Хочемо додому», адресовану насамперед військовополоненим[41], а щоб її поставити, створив у місті новий театр[42]. Усього ж твори, написані Гашеком у Росії, склали цілих два томи з шістнадцяти зборах його творів[15].

Після повернення до Праги Гашек випускає ще три збірки оповідань: «Дві дюжини оповідань» (1921), «Троє чоловіків та акула» (1921), та «Мирна конференція та інші гуморески» (1922). У цей час з'являється головний твір Гашека — його роман «Пригоди бравого солдата Швейка». Роман друкувався окремими випусками, які одразу стали популярними у читачів.

Війна та революція визначили другий період його творчості. Від дрібних побутових оповідань Гашек перейшов до епопеї. Його «Пригоди бравого солдата Швейка під час світової війни» (чеш. *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové vojny*, 1921 — 1923) у чотирьох томах відобразили нікчемність і безглузду жорстокість австрійської державної системи, що насилу пов'язувала бюрократизм. Війна оголила її соціальні та національні протиріччя, ще гостріше виявила крадіжку чиновників, хабарництво, саботаж.

Головне обличчя епопеї - бравий солдат Швейк - талановитий саботажник, котрий став улюбленим героєм Чехії. Покликаний у війська, Швейк прикидається дурнем і виконує накази, що віддаються йому, з такою точністю, що приводить їх до абсурду. Військове начальство вважає його невинним ідіотом, але читач дуже скоро розуміє, що ідіотизмом перейнята вся військова система, заснована на чинах і званнях, що породжує некомпетентність начальства на всіх рівнях. Утрируючи слухняність і

підпорядкованість, Швейк тим самим стає непридатним інструментом у руках своїх начальників. Якби армії всіх сторін, що воювали, склалися з таких Швейків, війна припинилася б сама собою.

Ця смішно і розумно проведена тенденція епопеї зробила її значним, а головне, виключно популярним твором, спрямованим проти мілітаризму. Книга викликала великий суспільний та державний резонанс, під час Другої світової війни солдатам у Чехословаччині навіть було заборонено читати книгу. Ім'я Швейка дуже швидко стало загальним. Так Йосип Сталін дорікав охоронців: «Що переді мною бравим солдатом Швейком витягуєшся?»[43].

У формальному відношенні твір Гашека, написаний соковитою мовою, з домішкою солдатського жаргону та празького аргю, побудовано на чергуванні подій у солдатському житті головного героя, виклад яких переривається характерними відступами (спогади Швейка про те, що сталося з ним раніше, або приклади з його життєвого досвіду). Тим більше дивовижний роман тим, що це, можливо, єдиний відомий у світовій літературі роман, який автор не читав ні частинами, ні в цілому, ні в рукописі, ні в книжковому виданні. Роман писався відразу набіло, і кожен написаний розділ негайно прямував видавцеві.

Однак Гашек був відомий не лише як письменник, але й як барвіста особистість богемного світу. Його бурхливий спосіб життя, відсутність фінансового забезпечення, безмежні подорожі та гумористичні жарти робили його майже легендарною постаттю. Водночас Гашек активно залучався до політичних подій і навіть заснував власну політичну партію, що була яскравою пародією на традиційні буржуазні партії. Він писав для цієї партії програму, але пізніше відійшов від анархістського руху. Загалом, Гашек був визнаним письменником та цікавою постаттю як для читачів, так і для істориків літератури.

Серед цікавих аспектів біографії Ярослава Гашека, слід відзначити його чотирирічну закоханість. Він був вкрай захоплений Ярмілою Майєровою, донькою багатого ремісника, який був скульптором і штукатуром. Батьки дівчини не підтримували ідею шлюбу своєї доньки з чоловіком, якого вони

вважали сумнівною репутацією. Крім того, Гашек був анархістом і не мав стабільного фінансового становища та роботи. Проте, письменник відмовився від анархістських переконань і навіть обійняв посаду редактора журналу "Світ тварин". Він також повернувся до Католицької церкви, щоб переконати батьків дівчини, і в 1910 році вони одружилися. Але їхнє спільне життя тривало не довго. Гашек втратив роботу, і він став редактором журналу "Чеське слово", що було офіційним органом чеської націонал-соціалістичної партії в 1911-1912 роках. Його бурхливий спосіб життя, постійні подорожі, нестійка робота і зникання з дому не сприяли їхньому сімейному щастю. Навіть народження сина не змінило ситуацію, і в 1912 році подружжя розлучилося. Ярміла Гашекова повернулася до батьків і стала відомою авторкою кількох гумористичних оповідань і спогадів про свого колишнього чоловіка [22].

Під час Першої світової війни Гашека мобілізували до 91-го Будейовицького піхотного полку, з яким пов'язані всі пригоди головного героя його твору "Пригоди бравого вояка Швейка". У 1915 році він вирушив на фронт до Галичини, де здобув срібну медаль за відвагу, захопивши "полон" російських дезертирів біля гори Сокаль. Проте восени того ж року, він добровільно здався в полон російській армії, де був позначений номером 294 217. Гашек був утримуваний в таборах військовополонених в Дарниці під Києвом та Тоцькому (колишня Самарська губернія). Він дізнався про існування чеських військових підрозділів в російській армії, утворених з чеських колоністів, і приєднався до них, ставши членом чеського легіону в 1916 році. Він навіть організував батальйон добровольців і разом з ними прибув до Києва. Тут він взяв участь в діяльності "Спілки чесько-словацьких товариств" та працював у газеті "Чехослован", організації Київського чесько-словацького товариства [5].

Проте, події Лютневої революції і Жовтневого перевороту значно змінили Гашека. Він зрадив національні патріотичні позиції і вступив до чехословацької секції Комуністичної партії в Москві в 1918 році. Гашек

переїхав до Москви в той час і вступив в ряди більш революційно налаштованої частини. У 1920 році він повернувся на батьківщину, але розгром комуністичного руху в Чехословаччині перешкодив йому в партійній роботі. Після цього настала епоха випадкових заробітків і боємного способу життя.

У 1911-1912 роках, Гашек редагував офіційний орган чеської націонал-соціалістичної партії під назвою "Чеське слово". Цей період відзначався його старими богемними звичками, безплановими та постійними подорожами, відсутністю стійкого дому та родинними обов'язками. Навіть народження сина не змінило ситуацію. У 1912 році подружжя розлучилося, і Ярміла Гашекова повернулася до своїх батьків. Варто відзначити, що вона також залишила слід у чеській літературі як автор кількох гумористичних оповідань та мемуарів про Гашека, якого вона пережила на вісім років.

Під час початку Першої світової війни, Гашека призвали служити в 91-му піхотному полку Будейовицького полку, з яким він пов'язаний через свої подальші твори про Швейка. У червні 1915 року, він був розміщений на фронті в Галичині, де він винагороджений срібною медаллю за відвагу. Один із його вчинків, яким славиться цей період, полягав у "захопленні" російських дезертурів біля гори Сокаль. 23 вересня 1915 року він добровільно здався в полон російським військам та став полоненим під номером 294 2[17].

В полоні він перебував у різних таборах, включаючи Дарницю під Києвом та Тоцьке (колишня Самарська область). Відомий, що він дізнався про існування чеських військових частин у складі російської армії, створених з чеських колоністів. В 1916 році він приєднався до цих чеських легіонів, а навіть організував батальйон добровольців з полонених. Заразки призвели його до Києва.

В Києві, Гашек долучився до роботи "Спілки чесько-словацьких товариств" та став співробітником газети "Чехослован", яка була органом Київського чесько-словацького товариства. Головною метою Гашека стало просування збройної боротьби проти Австро-Угорської монархії та створення

військових легіонів для національного визволення чехів та словаків. На початку, він навіть підтримував ідею чеського короля з династії Романових.

Проте, події Лютневої революції та Жовтневого перевороту кардинально змінили погляди Гашека. Він зрадив національний рух і розорвав з чеськими легіонами, коли командування легіонами стало боротися проти комуністів. В березні 1918 року він переїхав до Москви, де приєднався до чесько-словацької секції Комуністичної партії. У 1918 році він одружився вдруге, але його нова дружина померла природною смертю через два роки. Гашек продовжив свою роботу в Червоній армії та громадянській війні [11].

У листопаді 1920 року, за рішенням Центрального Чехословацького бюро при ЦК РКП(б), Гашек повернувся до своєї батьківщини для партійної роботи. Проте, поразка комуністичного руху в Чехословаччині змусила його шукати інші джерела доходів та відновлювати богемне життя. У цей час він почав працювати над своїм найвидатнішим твором, "Пригодами бравого вояка Швейка". Роман був поетапно опублікований у періодичних виданнях, а Гашек створив власне видавництво разом із своїми друзями, де опублікував роман, і він виявився надзвичайно популярним. Але його стан здоров'я послаблював, і він уже не міг писати самостійно, диктував свої тексти секретарю. Гашек помер 3 січня 1923 року в Липниціях після завершення першого тому роману "Швейк".

Серед цікавих аспектів біографії Ярослава Гашека, слід відзначити його чотирирічну закоханість. Він був вкрай захоплений Ярмілою Майеровою, донькою багатого ремісника, який був скульптором і штукатуром. Батьки дівчини не підтримували ідею шлюбу своєї доньки з чоловіком, якого вони вважали сумнівною репутацією. Крім того, Гашек був анархістом і не мав стабільного фінансового становища та роботи. Проте, письменник відмовився від анархістських переконань і навіть обійняв посаду редактора журналу "Світ тварин". Він також повернувся до Католицької церкви, щоб переконати батьків дівчини, і в 1910 році вони одружилися. Але їхнє спільне життя тривало не довго. Гашек втратив роботу, і він став редактором журналу

"Чеське слово", що було офіційним органом чеської націонал-соціалістичної партії в 1911-1912 роках. Його бурхливий спосіб життя, постійні подорожі, нестійка робота і зникання з дому не сприяли їхньому сімейному щастю. Навіть народження сина не змінило ситуацію, і в 1912 році подружжя розлучилося. Ярміла Гашекова повернулася до батьків і стала відомою авторкою кількох гумористичних оповідань і спогадів про свого колишнього чоловіка [7].

Під час Першої світової війни Гашека мобілізували до 91-го Будейовицького піхотного полку, з яким пов'язані всі пригоди головного героя його твору "Пригоди бравого вояка Швейка". У 1915 році він вирушив на фронт до Галичини, де здобув срібну медаль за відвагу, захопивши "полон" російських дезертирів біля гори Сокаль. Проте восени того ж року, він добровільно здався в полон російській армії, де був позначений номером 294 217. Гашек був утримуваний в таборах військовополонених в Дарниці під Києвом та Тоцькому (колишня Самарська губернія). Він дізнався про існування чеських військових підрозділів в російській армії, утворених з чеських колоністів, і приєднався до них, ставши членом чеського легіону в 1916 році. Він навіть організував батальйон добровольців і разом з ними прибув до Києва. Тут він взяв участь в діяльності "Спілки чесько-словацьких товариств" та працював у газеті "Чехослован", організації Київського чесько-словацького товариства [4].

Проте, події Лютневої революції і Жовтневого перевороту значно змінили Гашека. Він зрадив національні патріотичні позиції і вступив до чехословацької секції Комуністичної партії в Москві в 1918 році. Гашек переїхав до Москви в той час і вступив в ряди більш революційно налаштованої частини. У 1920 році він повернувся на батьківщину, але розгром комуністичного руху в Чехословаччині перешкодив йому в партійній роботі. Після цього настала епоха випадкових заробітків і божого способу життя.

У листопаді 1922 року Гашек нарешті придбав власний будинок. Але здоров'я його погіршувалося. Часто через болі доводилося переривати роботу. Однак Гашек трудився до кінця. Останній раз він диктував Швейка всього за 5 днів до власної смерті. 3 січня 1923 році він підписав заповіт і заявив, що «Швейк тяжко помирає».

Щодо біографічних подробиць Ярослава Гашека:

1. Народившись в Австро-Угорщині, він мав чеське коріння і став відомим, переважно, у Чехії.
2. Ярослав Гашек не дуже серйозно ставився до літературної творчості та використовував понад 100 різних псевдонімів.
3. Деякі аспекти Гашекової біографії викликають сумніви серед дослідників через існування чуток та анекдотів, які сам Гашек поширював.
4. Вражаючою особливістю Гашека була його феноменальна пам'ять, яка дозволяла йому запам'ятовувати майже все.
5. У своїй молодості Ярослав Гашек опинився в труднощах, коли його затримали патрульні за камені, які він носив у кишенях, призначені для шкільної колекції мінералів.
6. Протягом багатьох років він мандрував Європою, опановуючи основні європейські мови, що зробило його справжнім поліглотом.
7. В 1915 році, перебуваючи в полоні, Гашек опинився в Росії і вивчив російську, а також татарську і башкирську мови.
8. Всього під авторством Ярослава Гашека з'явилося приблизно 1500 творів, які, в основному, склалися з коротких заміток і фейлетонів.
9. Жінку, на якій він вирішив одружитися, він зустрів за 13 років до весілля через фінансові труднощі.
10. Під час своєї роботи головним редактором журналу "Світ тварин" в Празі, Гашек представляв читачам нові, незвичайні види і явища, такі як шістнадцятикрила муха, ідіотозавр та домашні вовкулаки. Проте його робочий шлях там був коротким.

11. Завдяки своєму буйному характеру, Гашек став активним учасником різних скандальних подій і бійок, чому свідчать документи про його затримання.

12. Попри те, що він не закінчив свою освіту та працював у аптеці на деякий час, Ярослав Гашек вступив в Торгову академію і успішно її завершив.

13. Відомо, що Ярослав Гашек надавав допомогу болгарським і македонським повстанцям під час Ілінденського повстання.

14. Щодо біографічних подробиць Ярослава Гашека:

15. Народившись в Австро-Угорщині, він мав чеське коріння і став відомим, переважно, у Чехії.

16. Ярослав Гашек не дуже серйозно ставився до літературної творчості та використовував понад 100 різних псевдонімів.

17. Деякі аспекти Гашекової біографії викликають сумніви серед дослідників через існування чуток та анекдотів, які сам Гашек поширював.

18. Вражаючою особливістю Гашека була його феноменальна пам'ять, яка дозволяла йому запам'ятовувати майже все.

19. У своїй молодості Ярослав Гашек опинився в труднощах, коли його затримали патрульні за камені, які він носив у кишенях, призначені для шкільної колекції мінералів.

20. Протягом багатьох років він мандрував Європою, опановуючи основні європейські мови, що зробило його справжнім поліглотом.

21. В 1915 році, перебуваючи в полоні, Гашек опинився в Росії і вивчив російську, а також татарську і башкирську мови.

22. Всього під авторством Ярослава Гашека з'явилося приблизно 1500 творів, які, в основному, склалися з коротких заміток і фейлетонів.

23. Жінку, на якій він вирішив одружитися, він зустрів за 13 років до весілля через фінансові труднощі.

24. Під час своєї роботи головним редактором журналу "Світ тварин" в Празі, Гашек представляв читачам нові, незвичайні види і явища, такі як

шістнадцятикрила муха, ідіотозавр та домашні вовкулаки. Проте його робочий шлях там був коротким.

25. Завдяки своєму буйному характеру, Гашек став активним учасником різних скандальних подій і бійок, чому свідчать документи про його затримання.

26. Попри те, що він не закінчив свою освіту та працював у аптеці на деякий час, Ярослав Гашек вступив в Торгову академію і успішно її завершив.

27. Відомо, що Ярослав Гашек надавав допомогу болгарським і македонським повстанцям під час Іллінденського повстання [25].

1.2. Основні пріоритети ідеостилю Ярослава Гашека у романі І. Доускової «Medvědí tanec»

Наратор — тип екстрадієгетично-гетеродієгетичного оповідача, кому він приписує найбільший ступінь об'єктивності, оскільки він знаходиться поза розповіддю на тому ж рівні, що й адресат а також часто всезнаючий. У випадку Ведмежого танцю ідеостиль полягає в тому, оповідач має доступ до думок і почуттів героїв чи мотивації їхніх вчинків, вона не дає читачеві причини до ненадійності, тому ми можемо назвати її всезнаючою [12].

Ірена Дускова використала персонажа Ярослава Гашека лише як «підґрунтя» для своєї оповіді, персонаж Гашека надає оповіді певної фактичності. Хоча можемо виявити деякі факти, що основною мотивацією було не написати фактично точну роботу, а скоріше для захоплення атмосфери:

„Těch několik málo známých dat o lipnickém finále pražského enfant terrible přitom Irena Dousková využívá co nejmíň, jako by se chtěla přesvědčit, může-li se příběh vykouzlit skoro z ničeho.“

У Липниці, як її зобразив автор, зустрічаються вигадані персонажі та історичний світ, який більш-менш реагує на Гашека: „Slavnější figury ani lipnické postavy účinkující v pikantních historkách svědků nejsou v knize k nalezení, zatímco smyšlené postavy si na Lipnici podávají dveře s reálným hostinským Invalidem, hajným Böhmem, židovským výrobcem lihovin Bondym a dalšími místními postavami, známými z Haškovy korespondence a ze svědeckví současníků“ [18].

Отже, розповідь є вигаданою, але це не зовсім вигадана біографія, яка спрямована на тільки на особу. Оповідач розглядає персонажа Гашека через кількох персонажів, які займають власну позицію щодо Гашека, але також розвивають власну лінію оповіді.

Основні пріоритети ідеостилу полягають у відображенні глибоких філософських та ідеологічних концепцій у літературі, мистецтві, архітектурі, та інших видах творчості. Ідеостиль спрямований на втілення та популяризацію певних ідей, цінностей, та світогляду через мистецькі засоби виразу. Декілька ключових пріоритетів ідеостилу включають:

1. Філософська Глибина: Ідеостиль прагне донести філософські ідеї та рефлексії через свої твори. Це може включати роздуми над природою людини, сенсом життя, соціальними питаннями, індивідуалізмом, колективізмом, або іншими загальнолюдськими питаннями.

2. Ідеологічна Виразність: Ідеостиль чітко виражає певну ідеологію чи ідеологічний напрям, намагаючись вплинути на світову переконаність аудиторії. Це може бути політична, релігійна, соціальна або будь-яка інша ідеологія.

3. Символізм і Алгоритія: Ідеостилу властивий використання символів та алгорій для передачі ідеологічних або філософських понять. Символи можуть мати глибокий підтекст та представляти абстрактні ідеї.

4. Інновації в Мистецькому Виразі: Идеостиль може спонукати творчих людей до новаторських підходів у мистецтві, літературі, музиці тощо. Він може відзначатися нестандартними техніками та засобами виразу.

5. Моральна й Етична Орієнтація: Идеостиль може підкреслювати моральні цінності та етичні принципи. Він може вдихнути добро і моральну відповідальність у свої твори.

6. Зміна Суспільної Свідомості: Идеостиль може мати за мету змінити суспільну свідомість, вплинути на громадську думку, і стати катализатором змін у суспільстві.

7. Інтелектуальна Сутність: Идеостиль зазвичай передбачає високий інтелектуальний рівень та підтримку досліджень, аналізу та обґрунтування ідей, висловлених у творчості.

Идеостиль може приймати різні форми у різних існуючих контекстах, але його центральним завданням є сприяння вираженню ідей та ідеологій через творчість.

1.3. Сюжетно-композиційна структура роману І. Доускової «Medvědí tanec»

Хоч як спокусливо було б написати, що роман Ірени Душкової стосується останніх місяців життя Ярослава Гашека в Липніцах, реальність виявляється складнішою. Автор не ставив за основу твору Гашека, а головним чином подає читачеві атмосферу середовища, в якому Гашек намагався закінчити Швейка, по-своєму так само вражаюче, як і сам письменник. Атмосфера життя маленької для Гашека провінції [2].

Крім чітко окресленого життя Гашека, Дускова також описує долі його місцевих приятелів, з якими письменник перемагає світлі моменти в оповіді про абсурди пережитого та уявного життя, щоб щохвилини возитися з ними. і то завдяки своїй поривчастості. Маленьке містечко, в якому люди бачать не тільки свої тарілки і в якому не зникають їхні відмінності та відмінність, було

для Гашека кліткою, в якій він, з одного боку, намагався знайти спокій і зосередитися на роботі, але водночас час, він міг тільки марно згадувати про свої ескапади. Хоча письменник уже лише тінь флейтиста й богеми з празьких вулиць, але назвати його недолугим уламком було б дешево. Дускова приписує йому їдкий гумор, а також ніжність і ліричні зізнання. З часом, однак, виявляється, що відсутність домінантної лінії є найбільшою підводним каменем усього роману. Хоча від початку зрозуміло, що смерть Гашека буде результатом і уявним катарсисом, зрештою вона виявляється лише епізодом, у який переплітаються інші маленькі людські драми, вплив яких можна назвати й оцінити з елементарним знанням історичних поворотів та їх зв'язків. Як і в творчості Гашека, у «Ведмежому танці» переплітаються вигадка й реальність, реальні й вигадані герої, анекдоти й трагедії. Поки свідомі патріоти будують республіку під патронатом Т. Г. Масарика, Гашек пише для селян сатиричну книжку, гумор якої не має шансу порушити ідеалізовану «батьківську» ауру. Все, що є майже святим і недоторканим для інакше життєрадісних селян, Гашек не соромиться висміювати без обмов і сентиментів. Навіть він сам не так дивується, що натрапляє на бар'єр нерозуміння: «Задовго, не дуже смішно, до того ж хтось може подумати, що ми робимо комеди з Масарика. Сука сукою, але Масарик є Масарик. З Масариком не можемо цього зробити навіть щодо сибрінок», — дізнається він на полях свого опусу з постскриптумом, що замість обіцяного вбивці може крапнути хоч іпомея. Насправді великі слова та високі фрази постійно стикалися з нищівною малістю та обмеженістю суспільства, яке трактує свободу просто як культ Масарика та житниці. Гашек не міг протистояти цьому інакше, як власним поступовим і цілеспрямованим спустошенням. Зрештою, нещирість і фанатизм оточення помітні й у фінальній сцені роману, що відбувається задовго після смерті Гашека, після розпаду республіки та встановлення нового світового порядку; під час проїзду єврейського співгромадянина до транспорту: «За вікнами були всякі почуття.

Безпорадність, безнадія, задоволення, гнів, сором. Але також жаль і смуток. Як де. Ніхто не погодиться» [18].

Так само невизначеним видається і тлумачення роману. Це не твір про Гашека чи будь-кого з інших персонажів. У ньому найгучніше лунає атмосфера часу і місця. Звільнений від теплої ідилії фільмів для тих, хто пам'ятає, сільські мотиви Ладо та історичні інтерпретації. Цю книгу варто прочитати, щоб отримати таке розуміння, яке, безсумнівно, підтверджено великим дослідженням життя Гашека.

РОЗДІЛ 2

ОБРАЗНА СИСТЕМА ТА ХУДОЖНЯ ОСОБЛИВІСТЬ ТВОРУ І. ДОУСКОВОЇ «MEDVĚDÍ TANEC»

2.1. Специфіка творення образу Ярослава Гашека у творі «Medvědí tanec»

Роман описує останній етап життя Ярослава Гашека в Ліпничах, але за ним досить детально зображено середовище чеського села. Дрібна буржуазія знищує богему, хоч і реагує докорами та спогадами про молодість, але радше продовжує своє самознищення. Пивна публіка вже не його супротивник, вона стала сумним свідком кінця великого бешкетника. Його обличчя, як зауважує його російська дружина Шура, іноді має лише вираз переляканої дитини.

Доускова обрала два останні роки 40-річного життя Гашека, коли він переїхав до Ліпніце-над-Сазавою і коли під час світової війни почали виходити «Пригоди бравого вояки Швейка», твір, який остаточно вплинув на погляди Гашека. Опосередковано на цьому відрізку свого життя він пов'язує письменника з його доленосним персонажем.

У романі Гашек також є оповідачем (як і Швейк – Дускова навіть починає одне з оповідань Швейковим улюбленим «Я знав когось...»), а саме гумористичних, але гірких історій, які є притчею про людське (чеське?) природи. Переважають казуси про всіляких тварин (наприклад, бійня про свиню як найкращого друга людини або про маленького чесько-моравського підлабузника), можливо, з посиланням на редакторську роботу Гашека в журналі «Світ тварин», під час якої він вигадував усілякі істот.

Навіть роман Душкової не є біографією. Хоча вона перемешує вигадану розповідь правдивою кореспонденцією та статтями з сучасних газет, за винятком підроблених хешологів, очевидно, ніхто не може бути впевненим, які тексти, персонажі та події «реальні», а які — витвір її уяви. Сама авторка не хоче розкривати зайвого, каже, що справа зовсім не в цьому. І справа зовсім не в цьому.

Незважаючи на те, що видавець (Druhé město) залучає читача до роману про Ярослава Гашека, насправді Гашек є лише одним із персонажів – в інших героїв проєктуються фрагменти попереднього життя письменника, точніше, частинка його «розколу». «особистість відображена в кожному з них (незалежно від того, розкололася вона в реальному житті Гашека через його власну стилізацію чи через інтерпретацію іншими). З'являється Тондо, який замінює письменника, нездатного до сімейного життя, сина від першого шлюбу, якого він не міг бачити. Є більшовик Ферда на прізвище Покрок, якого Гашек терпіти не може, тому що це надто нагадує йому час перебування в більшовицькій Росії.

Є (дійсно існуючий) лісник Бьом і винороб Бонді, який може відплатити Гашеку за його хитрощі тією ж монетою, і чия історія в пролозі та епілозі

обрамляє книгу, припускаючи (знову à la Швейк), що комедія може бути лише ще однією формою трагедії. У листі Франца Кафки до батька йдеться про спорідненість у сприйнятті абсурду як засобу вираження сутнісного. А авторка Гашка додає суспільству побіжні згадки про Маха та Немцову, які за життя часто недостатньо зрозумілі.

Сама Дускова своєю прозою доводить, що має чуття на гірку комедію. Це вже було відомо з її трилогії про соціалістичне дитинство та юність Хеленки Сучкової (Hrdý Budžes, Онегін був росіянином, Darda), однак це твір із зовсім іншого тіста. Проте формальний поділ на не надто довгі окремі оповідання, що закінчуються головною фразою, є схожим (цей прийом, можливо, неавтоматично, фіксує лише роздуми Гашека про анекдоти в одній із них). У Medvědí Tanci вони могли б виглядати менш розрізненими (нерозумінню можуть сприяти й неперекладені російською та німецькою частинами тексту), але все одно вони є досить переконливим зображенням чехословацького села початку 1920-х років, далекого від Ладови.

Борючись із хворобою та наслідками довічного алкоголізму, Гашек пише у празькій забутій Lipnice Švejka, а також займається виготовленням сумок для sibiřanky для krashlávaci společnost. Навколо нього напружені чесько-німецько-єврейські стосунки, язичницькі забобони співіснують із католицизмом, його вічно сварлива дружина Шура по-своєму виявляє йому прихильність і невдоволення, а він іноді виражає дружбу та самотність із нестерпним гумором.

У щасливі богемні часи він танцював з Emča Revolution у празькому кафе Монмартр, одягнений у ведмежу шкуру, потім заплутався у революційному вирі російського ведмеда, а тепер дехто бачить у ньому ярмаркового дивака, як танцюючого ведмеда. Крім того, він сам не завжди (щасливий) у своїй шкурі. «Не бентежимо себе сміхом!» — пише липницький управитель у листі-заступництві за Гашека, адресованому комітету сприяння чехословацькій літературі та письменству. «Тримайся подалі від таких махінацій», — отримує

він відповідь. Читачі, незалежно від того, розуміють вони Гашека чи ні, не повинні дотримуватися цієї поради.

Також варто зупинитися на імені досліджуваного персонажа, яке з'являється в романі в багатьох варіантах та є персонажем Ярослава Гашека. Досягнення має значення понад усе на стосунки між персонажами: вживають звертання Гашек, пане Гашек фігури з публічного простору та маленький Тонда, з яким у нього дружні стосунки, але в цьому випадку грає роль поваги молодшого до старшого. Друзі використовують понад усе звертаючись до Джардо. У висловлюваннях його дружини Шури відчувається вплив слов'янської мови, тому він вживає зменшувальний варіант від Ярославчик, якщо називає своє прізвище, то вживає ім'я Гашек (використовуючи слов'янські варіанти, оповідач підсилює достовірність Шури). У Гашкові зменшувальне Ярошек досі з'являється в дитячих спогадах. Характер такий чітко пов'язаний з реальною особою, згідно з термінологією Данієли Годрової, це ім'я має історичний сенс. Загалом, імена не часто згадуються в оповіді, а отже, і читачдознається лише з контексту та дій персонажів, про яких йдеться [16].

У випадку персонажа Гашека не можна безпосередньо зробити висновок про характеристики, зовнішність, скоріше це відповідає наближенню кінця життя Гашека, тобто передусім його стан здоров'я. Персонаж візуально характеризується насамперед через його товщину, з цим також виникає обмеження рухливості. Ось як працює товщина символів як симптом хвороби, яка спричинена не старістю, а скоріше способом життя алкоголізмом, що також характерно для характеру Гашека.

„Ty seš, Jardo, tlustej jako prase.“ (Dousková, 2014: 37)

„Vyžranej vožrala. Celej se leskne.“ (Dousková, 2014: 65)

„Poslední dobou mám pocit, že kdybych vyběhl na vršek proti kostelu a zavolal prase, ozve se mi ozvěnou Hašek. A naopak.“ (Dousková, 2014: 189)

„Ale má ho ráda. Hnusnýho, tlustýho, ožralýho, nemocnýho...“ (Dousková, 2014: 192)

„Ale spisovatel se přátelsky usmíval. Známe to, pomyslel si. To on má vždycky tenhle nevinnej dětskej výraz, tu pokojnou tvář dobře napapanýho miminka.“ (Dousková, 2014: 74)

Сам Гашек усвідомлює свій недолік, але не активно цим займається. Пасивність чергується з надією, що «колись буде краще».

„Při svlékání se rukou dotkl toho záhybu pod břichem. [...] Štípl se do pupku. Zaryl do něj naběhlé prsty, až to zabořilo. I v sádle jsou nervy.“ (Dousková, 2014: 111)

„Poutník musí být štíhlý, urostlý a krásny jako Mácha. Jako to slovo samo. Nemůže vypadat tak jako on. Rozhodně ne.“ (Dousková, 2014: 246)

„Jak víc by se měl šetřit, když se tu jen tak válí jako prase v chlívku. A taky tak vypadá.“ (Dousková, 2014: 253)

„Dneska ne. Až to přejde. Po Vánocích to přejde.“ (Dousková, 2014: 23)

Навіть опис ходьби та відсутність апетиту говорить про те, що він винен у проблемах Гашека особливо захворювання:

„Nohy ztrácejí tvar. Zatekly do tvrda. Bolestivě v nich škube.“ (Dousková, 2014: 23)

„Šourá se jako stoletej stařec. To není jenom alkoholem. Už i za střízliva se sotva drží na nohou.“ (Dousková, 2014: 20)

„Dva dny nevyšel z domu. Vypil dvě piva, pár kafi a skoro nejed.“ (Dousková, 2014: 175)

Окрім усвідомлення власної хвороби, Гашек також усвідомлює наближення кінця власного життя, страх самотності та ізоляції також пов'язаний з неможливістю пересування. Всі ці почуття оповідач передає нам через свідомість Гашека:

„Ted' by ani ty schody nevylezl. Uchýlil se k obvyklé berličce s jarem. Nějak to ale přestávalo fungovat. Už podruhé ho napadlo, že žádné jaro nebude.“ (Dousková, 2014: 247)

„Měl dojem, že nic necítí. Takže asi nic necítil. Kromě návalu úzkosti.“ (Dousková, 2014: 268)

Оповідач працює з протилежністю весни і зими. Весна уособлює Гашека сподіваючись, що йому стане краще. Дім, у якому Гашек проводить більшу частину часу, також є ознакою ізоляції часу, на відміну від замку на горі, який для нього через його здоров'я недосяжний. Іншим типовим середовищем для персонажа Гашека є шинок, який виступає ще одним показником його алкоголізму.

„Vešel dovnitř. Bylo teprve po poledni a lokál prázdněj. Ani hostinskýho Invalda neviděl. Ale pan Hašek seděl tam vzadu ve výčepu, blízko kuchyně.“ (Dousková, 2014: 13)

Той факт, що історія розгортається в Липнице-над, також виконує функцію автентифікації Сазавоу, де справжній Ярослав Гашек справді прожив останні місяці свого життя.

Реальний характер друга Гашека постає також опосередковано через спогади Матей Кудеє. Що стосується особливого моменту, який відокремлює вигаданий наратив від фактичного, це відповідно до смерті та вмирання Дорріт Кон. Хоча в роботі ідеї Гашека і стани, викликані наближенням смерті, описані з позиції всезнаючого оповідача, який знає думки персонажа, навіть якщо персонаж один:

„Bylo mu dobře. [...] Kupodivu byl v místnosti sám. Ulevilo se mu.“ (Dousková, 2014: 271) „Už se skoro bál jíst. Trochu kaše, čaj... Hnusná štiplavá kyselost se pořád vracela. Stoupala do krku i do úst. A bylo mu slabo.“ (Dousková, 2014: 269)

Однак у момент смерті Гашека це не так, і використовується пряма мова.

Отже, розповідь дається як свідчення. Таким чином, оповідач переміщується зсередини персонажа назовні і працює лише як спостерігач:

„Včera,“ oznámil umírajícímu, „byl Žižkov definitivně připojen ku Praze.“ – „Tak to je konec,“ odpověděl zcela zřetelně, aniž by se na lékaře podíval. (Dousková, 2014: 284)

Персонаж Гашек використовує вульгаризми, нехарактерні та неповні у викладі немає функції. Тому вони є частиною нормального мовлення

персонажа також через те, що закінчилися висловлюючи це, вони жодним чином не зупиняють інших персонажів [3].

Гашек, як правило, нижчого соціального класу, описаний у романі як ізгой і письменник поганої якості, тому вживання вульгаризмів не робить його героя особливим, це лише ілюструє його соціальний статус.

„Jsem rád, že jste se nenasral.“ (Dousková, 2014: 17) „Víš, co se říká? V Tejně a v prdeli stejně.“ (Dousková, 2014: 20)

„Zvážil, jestli mu má říct, že nepíše skoro vůbec, že jenom diktuje Klimentovi. Že s rukama je na tom pomalu stejně jako s nohama. Anebo jestli ho má rovnou poslat do prdele.“ (Dousková, 2014: 96)

Вживає вульгаризми в оцінці інших: „Hochu, to bych musel bejt jinej medoser, aby mě dali do čítanky.“ (Dousková, 2014: 69), але він не шкодує їх, навіть коли говорить про себе: „Já jsem pěkná svině. Prodejná. Zištná.“ (Dousková, 2014: 18)

Нелітературне мовлення також сприяє віднесенню до нижчого соціального класу: „Jen neříkej, vy máte přece nákou přízeň všude.“ (Dousková, 2014: 19)

Його самоіронія також помітна: „-Co ti říšou? – Že jsem dostal Nobelovu cenu. Za Švejka.“ (Dousková, 2014: 15)

„Slyšela jsem, že je to pěkněj darebák.“ (Dousková, 2014: 242) – він написав цю власну характеристику в театральній виставі для волонтерів.

Проте Гашек не повністю втратив свою репутацію, прикладом залишається популярність навмисних містифікацій: „Není to totiž žádná kněžna, ale divoška ze Sibíře, z kmene Žeru-Beru. Samojedi. Jestli jsi o tom ještě nikdy neslyšel, tak ti můžu říct, že Samojedi jsou známý lidožrouti. Bát se ovšem nemusíš, už pár měsíců dává přednost vepřovému.“ (Dousková, 2014: 68).

Він використовує містифікацію навіть тоді, коли хоче уникнути теми війни, спогади про неї все одно не дають спокою [3].

Він також зберігає репутацію скандаліста, хоча й не такою мірою, як раніше: прикладом може бути вигаданий погром Бонді, який Гашек називає

«маленьким фарсом», потім настільна гра для волонтерів, в яку грають у Масарика. Протиріччя між зовнішнім мовленням і внутрішньою свідомістю виникає в той момент, коли хтось кладе мертву мишу на вівтар у церкві. Усі думають, що це зробив Гашек, він це зробив хоча він не заперечує цього, ми можемо прочитати в його думках через оповідача: „Všichni si to myslí... Všichni si to celou dobu myslí. Co všechno si o něm ještě všichni celou dobu myslí...“ (Dousková, 2014: 175).

Характер Гашека також характеризується через висловлювання інших героїв.

Персонажів про Гашека можна розділити на дві групи – група персонажів, з якими він спілкується, полюбила його і дружить з ним, інший група, яка має про нього лише непряму інформацію, має негативну думку. Його також часто оцінюють на основі власного минулого.

Skupina přátel se ho zastává a chce mu pomoci: „Zejména občasné excesy, plynoucí z nemírného pití, nemohu dost dobře popřít. Jinak se mi ale jeví být pilným a pracovitým člověkem.“ (Dousková, 2014: 51)

З іншого боку ті, хто не має прямого контакту з Гашеком та їхньою думкою в основному під впливом минулого Гашка та його репутації:

„Babička povídala, že v jednom kuse vysedává v hospodě a chlemtá pivo. A svádí slušný občany lipnický k hříchu.“ (Dousková, 2014: 66)

„I Pazdera byl toho názoru, že Hašek je lump, komunista, bigamista, prostě prase.“ (Dousková, 2014: 185)

На відміну від зовнішніх проявів, оповідач передає нам і Хашково безкорислива допомога, що контрастує з негативними поглядами на нього:

Лише з маленької згадки ми дізнаємося, що хлопець, який загинув, помер допоміг:

„Jenom ji prosil, aby byla tak laskavá a vyřídila panu Haškovi, že on i jeho žena mu děkují. A že nepřestanou být vděční. I když se stalo, co se stát nemělo. A teď, když Rudolfek včera umřel, už jeho pomoc potřebovat nebudou.“ (Dousková, 2014: 62)

Також у нього близькі стосунки з маленькою Тондою, він також підтримує комуніста Ферду: „Ferda se spokojeně zasmál vlastnímu vtipu. Přitom se za něj osobně přimluvil, jinak by ho nepozvali.“ (Dousková, 2014: 35)

Сама розповідь перемежується газетними статтями, які пов'язують певні позачасові розповіді у Липницях з реальним суспільно-історичним контекстом і листуванням, який також служить сполучною ланкою між громадою в Липницях і зовнішнім світом [11].

Хоча Гашек є видатною постаттю в історії літератури, він тут, у Липницях зображений як «один із багатьох», він не отримує ні найбільшої частки місця в оповіді, його внутрішній світ не чітко змальований.

Я мав би бути іншим мезозером, щоб потрапити до книги читача, — каже Ярослав Гашек у романі «Ведмежий танок». Але він потрапив до підручників, хоч і не був медоїдом, але авторка цього чарівного слова і книжки Ірена Доускова не бачить його таким. Він навіть знімає досить плоский читацький ярлик приятеля по пабу та принаймні частково відступника.

2.2. Мовно-стилістичні особливості роману І. Доускової про Ярослава Гашека у творі «Medvědí tanec»

Мовно-стилістичні особливості образу Ярослава Гашека у творі "Medvedí tanec" можна виокремити в наступні аспекти:

1. Атмосфера середовища: У творі "Medvedí tanec" основний акцент зроблено на атмосфері маленького містечка, в якому Гашек намагався знайти спокій та концентруватися на своїй роботі. Опис цього середовища важливий для розуміння образу Гашека, адже він знаходиться в контексті цього маленького, провінційного міста, що створює конфлікти та комічні ситуації.

2. Відмінність від інших персонажів: Гашек виділяється серед інших персонажів твору своєю непересічною індивідуальністю та гострим гумором. Він не тільки відзначається яскравими рисами характеру, але й використовує гострий гумор для висміювання соціальних норм і конвенцій.

3. Взаємодія з іншими персонажами: Гашек взаємодіє з місцевими приятелями, і ця взаємодія створює інтригуючі сцени та ситуації, які розкривають його характер і взаємини з іншими персонажами.

4. Спілкування та діалоги: Діалоги у творі мають важливе значення, оскільки через них читач має змогу краще розуміти психологію персонажів, а також слухати саркастичні зауваження та гострий гумор Гашека.

5. Атмосфера суспільства та історичного контексту: Твір відображає атмосферу часу та місця, де відбуваються події. Події розгортаються в контексті історичних подій, зокрема, створення республіки під патронатом Т. Г. Масарика, що дає можливість розуміти мотиви та реакції персонажів на ці події.

6. Конфлікт та драма: У творі є елементи драми та конфліктів, які не тільки додають цікавості сюжету, але і розкривають характер Гашека та інших персонажів [12].

У цьому творі образ Ярослава Гашека втілює яскравий приклад літературної техніки, де гумор і іронія використовуються для висловлення глибоких соціокультурних спостережень і роздумів.

«Мовний показчик чеської прози починає розширюватися з 1930-х років, частково через етнографічні інтереси авторів, частково через розвиток реалістичної сільської прози, у мовленнях героїв з'являються місцеві діалекти як ознака їхнього регіонального та соціальної приналежності» (Mareš, 1995, р. 235). Карел Матей Чапек-Ход — часто згадуваний автор, який першим використав елементи загальної чеської мови в літературі, але Марі Крчмова оцінює це узагальнення як недоречне: літературний контекст» (Крчмова, 2000, с. 69). На початку ХХ століття загальночеські форми з'являються також у «Вромані» Ярослава Гашека «Доля бравого вояка Швейка». У 1920-х і 1930-х роках Карел Чапек зробив фундаментальний внесок у «визволення та відродження мови літератури» (Mareš, 1995, стор. 236) і взагалі написання в літературі. Нелітературні мовні засоби мали лише «характеристику негативних персонажів і явищ» (Мареш, 1995, с. 236). Перелом стався на

початку 1960-х років, коли просточеська мова свідомо вживалася «у художньо значущих літературних творах, де в діалогічній (і віч-формі) формі зображувалися неофіційні вирази, які були локально й соціально нехарактерними, [...]у 1970-х роках ми були свідками моди на загальну чеську мову, її використання в літературі скоріше занепало або як дешевий засіб комедії» (Křtsová, 2000, стор. 70). Хоча зараз ми можемо сказати, що літературна чеська все ще є основною мовною формі художньої літератури порівняно часто з'являються вживання нелітературних засобів, де вживаються не тільки мовні засоби загальночеської мови, а й вислови з області діалектів і сленгів. «Останнім часом напруга між оповідачем і персонажем знову скасовується, засобами вираження є стилізація нестандартної мови та послаблення синтаксичної та текстової конструкції всієї сфери прози» (Чехова, 2008, с. 306).

Існувало кілька причин, які спонукали автора твору "Medvedi tanec" до використання ширшого репертуару мовних засобів. Передусім чеська мова надала їм низку виразних мовних засобів. Можливою причиною було також створення нового типу літературного героя, яким часто була молода людина, що характеризувалася нелітературною мовою. І останнє, але не менш важливе: у суспільстві з'явилися певні ознаки скептичного ставлення до літературної мови та спроби знайти мовну форму для художнього вираження справді унікального вираження письменника (Stich, 1990, pp. 113–114). від першої особи «У цьому жанрі літератури, де оповідач є також головним героєм, а розповідь ведеться від 1-ї особи, автор зазвичай намагається зберегти елементи усного мовлення. Проте безпосередність і природність повсякденної розмови не можна розуміти як просто запис розмовної мови, вірно переписаної письменником; мова йде про його стилізацію» (Maglione, 2001, стор. 74).

Отже, стилізація усного мовлення суттєво проникає і в художню літературу з усією її специфікою в тому числі має вплив на твір "Medvedi tanec".

Чимало мовних засобів, таких як нелітературні та розмовні явища, служать для досягнення характеру мовлення в письмовому тексті. У виданні «Розмовна чеська мова – пошук функціонального ряду» комплексно подано деякі основні мовні засоби розмовної чеської мови, стилізована форма яких проникає й у сферу художньої літератури. За словами Яни Гоффманнової (Hoffmannová, 2011, стор. 350–351), до типових явищ розмовної чеської мови, які трапляються в художній літературі, можна віднести перелічені нижче мовні засоби: -ej/ -ú, вираз *prej* як сигнал відтворення чужої мови, скорочення закінчень дієслівних форм, форми *bišme*, зміна кількості голосних, вживання протетичного *v-* та спрощення груп голосних. У лексичному плані мови з'являються переважно нелітературні, експресивні сленгові лексичні засоби, у тому числі вульгаризми.

Процедури розмовного синтаксису характерні для синтаксичного плану мови, такі як вільне виділення синтаксичних одиниць з невизначеними межами, заплутане вставлення вставок, виправлення, повторення, еліптичність і фрагментарність, вкраплення мовлення нефункціональними вказівними неозначеними займенниками та використання контактні засоби, особливо частки.

Мовно-стилістичні особливості в чеській літературі є надзвичайно важливими аспектами, які визначають характер і особливості творів чеських письменників. Чеська література має глибокі традиції та багатий спадок, і в її мовній експресії відзначаються декілька ключових рис.

По-перше, однією з основних рис чеської літератури є використання чеської мови як засобу виразу національного духу та ідентичності. Ця мова відзначається виразністю та гармонією, а також багатим синонімічним рядом, що дозволяє авторам точно та образно виражати свої думки та почуття. У чеській літературі надзвичайно важлива увага приділяється лексичній різноманітності та багатству мови.

По-друге, стилістична різноманітність відзначається у використанні різних жанрів та стилів письма в чеських творах. Це включає в себе не лише

прозу, поезію та драму, але й фольклорні елементи, які додають текстам автентичності та унікальності.

По-третє, чеська література також славиться своєю патріотичністю та національною свідомістю, що відображається у текстах. Чеські письменники часто висвітлюють історію своєї країни, боротьбу за незалежність та важливі національні події. Це відображається у виборі тем, мотивів та образів у їхніх творах.

Загалом, мовно-стилістичні особливості у творі "Medvedi tanec" глибоко урізноманітнені та збагачені історичним спадком та національною свідомістю. Вони відображають багатий культурний досвід та національний характер чеського народу, що робить чеську літературу особливою та цікавою для дослідження та вивчення.

Мовно-стилістичні особливості у творі "Medvedi tanec" використовуються з метою виразити багатий культурний досвід та національну ідентичність чеського народу. Чеська мова, багата синонімами та виразами, стає засобом виразу національного духу, традицій та історії. Вона сприяє точному та образному вираженню думок та почуттів авторів.

Мовно-стилістична різноманітність в чеській літературі використовується для створення текстів різних жанрів та стилів, що робить літературну спадщину багатогарною та цікавою для читачів. Це охоплює не лише прозу, поезію та драму, але й елементи фольклору та національних обрядів, що надає творам автентичності та унікальності.

Патріотизм та національна свідомість відображаються у виборі тем, мотивів та образів в чеських творах. Чеські письменники часто створюють літературні твори, що висвітлюють історію своєї країни, боротьбу за незалежність та важливі національні події. Ця патріотична спрямованість додає текстам емоційного заряду та важливого суспільного підтексту.

Загалом, мовно-стилістичні особливості в чеській літературі відображають багатий культурний спадок та національний характер чеського народу. Вони допомагають виразити ідентичність та спадкову скарбницю

чеської культури, зробиючи чеську літературу особливою та цікавою для дослідження та вивчення.

Додано примітку [AM5]: "Вода". Прошу подавати у контексті з матеріалом дослідження. Тут воно до роману, який Ви аналізуєте, не прив'язано жодним чином.

2.3. Особливості розкриття другорядних подій як фону життя письменника Ярослава Гашека

Medvědí tanec – так називається новий роман письменниці Ірени Дускової. Його дії авторка локалізувала у Ліпніцах над Сазавою, до моменту, коли на початку двадцятих років минулого століття тут жив і помер Ярослав Гашек. Книга вийшла у видавництві «Друге місто».

Мілена М. Марешова з'ясувала в своїй рецензії, який зв'язок мав письменник із танцем у ведмежій шкурі і чи це взагалі історія автора «бравого вояка» Швейка [5].

Книги Ірени Дускової здебільшого характеризуються тим, що авторка більшою чи меншою мірою вставляє в них власні переживання, роздуми та очевидні біографічні елементи. Можна сказати, що Ірена Дускова пише своїй дочці з першого видання книжки Гольдштейна в 1997 році, а особливо в наступному році Hrdé Budžes, який вийшов, вона пише про себе, делікатніше кажучи, вона досліджує та документує горизонт, який вона знає, досвід, про який вона, здається, думає, і який, перш за все, може правдоподібно та з гумором зафіксувати.

Тож настав час змін, і письменниця вийшла зі свого середовища. У своїй роботі під назвою Medvědí tanec, вона також торкається біографії, але саме тому, що безпосередній досвід автора не лежить в їхній основі.

Головний герой Ведмежого танцю – Ярослав Гашек. У змісті писань автора про «бравого вояка Швейка» ми його й справді знаходимо – він дивиться з фотографії ще до того, як ми звернемося до назви самого твору. У Пролозі ми читаємо про його не дуже коректну витівку над виноробом Бонді. Крім того, у наступному тексті він постає таким, яким міг би виглядати насправді в 1922 році, коли починається оповідь Дуска, — фізично виснажений, хворий, нерухомий огрядний чоловік трохи раніше сорока. Він

здебільшого безуспішно намагається завершити продовження твору, перша частина якого була опублікована за рік до того, як хворий письменник і колишня богема переїхала з росіянку Шурою до Ліпниці-над-Сазавою. Світова слава та успіх поки що в темному майбутньому [12].

Ярослав Гашек фігурує тут, але не винятково, автор не намагається ні «вникнути» в його особистість, ні прояснити його мисленнєві процеси в той час, не кажучи вже про попередній. Як і в назві твору, йдеться з однієї з не надто значущих і, скажімо так, не дуже кумедних історій з раннього життя письменника як рамщика та шинкаря, а також щодо присутності Гашека як особистості, то це здається скоріше випадковим збігом у книзі Доускової. Можливо, якби вона обрала одного з персонажів тодішніх липничан, а читач дізнався б, що десь там жив і Ярослав Гашек, могла б вийти цікава історія. Але так, як авторка вибудувала своїх персонажів, не зовсім зрозуміло, про кого вона хотіла розповісти. Гашка лише терпляче спостерігає, не з'ясовує його долю, не міркує — дає йому жити в досить сумному стані, з якого не можна зрозуміти, співчуває він самій письменниці чи зовсім байдуже [8].

Інші персонажі, зовні живі чи вигадані, залишаються лише натяками. Найвидатнішим є вже згаданий винороб Бонді, який у пролозі зазнає уявної загрози погрому, але закриває книгу в епілозі моментом, коли, очевидно, виїжджає на транспорт десь на початку Другої світової війни. Але до Гашека ми вже надто далеко. І через те, що автор тримає нас на такій відстані від усіх зізнань і конфліктів, при читанні зростає не лише відчуття нечіткості, суперечливості, а й майже відстороненості. Ніби Доускова застрягла в пошуку предмета, або не могла вибрати, у який зануритися, до якого долучитися. І тому є теми без сенсу. Єврейський винороб Вітезслав Бонди, серед сімейних реліквій якого – осколок від межі, підпалений під паном із Гусинця, католицький священник, який не впевнений у батьківстві сина своєї господині, та помираючий письменник [18].

Особливості розкриття другорядних подій як фону життя полягають у важливості, яку вони надають основній сюжетній лінії, а також у збагаченні

тексту літературного чи кінематографічного твору. Другорядні події можуть стати важливим елементом для розвитку персонажів та виразити атмосферу середовища, в якому вони існують.

Через розкриття другорядних подій автори можуть надати своїм творам глибину та контекст, що допомагає читачеві або глядачеві краще розуміти ситуацію та переживання персонажів. Це також дозволяє створити багатшаровість твору, де кожний аспект життя персонажів має своє значення.

Другорядні події можуть використовуватися для створення напруги, розвитку сюжету та виявлення характерів. Вони можуть допомагати підкреслити головні теми або послужити контрастом до основної дії, роблячи її більш яскравою та виразною.

Усе це робить розкриття другорядних подій як фону життя важливим аспектом в літературі та кіно, який допомагає поглибити розуміння сюжету та персонажів, роблячи твір більш насиченим та цікавим для аудиторії.

ВИСНОВОК

В пропонованому дослідженні були розглянуті загальнотеоретичні аспекти створення образу Ярослава Гашека в творі "Medvedi tanec" Ірени Доускової. Зокрема, розглянуто життя та творчість Ярослава Гашека, виокремлено основні пріоритети його ідеостилу, а також надано загальну характеристику самого твору І. Доускової.

У другому розділі виявлено специфіку творення образу Ярослава Гашека у "Medvedi tanec," висвітлено мовно-стилістичні особливості, які характеризують стиль письменництва Ярослава Гашека в цьому контексті. Також досліджено особливості розкриття другорядних подій, що становлять фон життя письменника Ярослава Гашека.

Завершенням аналізу можна визначити, що твір "Medvedi tanec" Ірени Доускової вдалим чином вдається відтворити образ Ярослава Гашека,

Додано примітку [AM6]: Приклади прошу подати, звучить голослівно.

Додано примітку [AM7]: Знову ж таки - де докази у вигляді прикладів?

Додано примітку [AM8]: А ц першому розділі які Ваші досягнення як дослідника? Мусите щось подати проблемно, тобто якесь Ваше новаторство. Варіант на зразок "дослідили біографію письменника" не підійде, її досліджувало до Вас не одне покоління вчених

використовуючи мовні засоби та стилістичні прийоми, що були характерні для самого Гашека. Також, завдяки особливостям розкриття другорядних подій, фону життя письменника, читач може краще зрозуміти контекст та внутрішній світ Ярослава Гашека, що додає глибини та інтерпретаційного багатства цьому літературному твору.

Отже, твір Ірени Дускової “Ведмежий танець” розповідає про Ярослава Гашека, а точніше про останні місяці його життя. Тих, хто асоціює письменницю передусім із її автобіографічною трилогією “Грди Буджес”, “Онегін був росіянином” і “Дарда”, може здивувати саме “Ведмежий танець” саме в позитивному ключі.

Вона пише про письменника, чий ключовий твір є найбільш перекладеним твором чеської літератури. І пише про кінець подорожі Гашека. Він зображує виснажену, передчасно постарілу людину, яка дивним чином розуміє власну долю: “Пишуть, що я такий ідіот, як Швейк? Або щось ще гірше? Вона напилася? більшовицька? Двоєженець? Це має зіпсувати мені настрої? чому Адже це правда. Сама правда”.

Дускова писала про Гашека як гумориста, веселого пивного компаньйона. Це було б надто легким внеском у його традиційний образ. Вона написала його реверс, тильну сторону. З книжки письменник постає людиною, охопленою тривогою, страхом. Що шукати за його меланхолійним фіналом? Мабуть, викорчовують про всяк випадок. Проблемне ставлення до батьківщини, до батька, до Бога, до жінки – до себе. Постійний тихий біль.

Мертвий шур встановлений на вітарі в церкві. Вигаданий погром, налаштований на єврейського винороба. Смерть Масарика у виставі на замовлення. Гашек завжди виділявся серед інших. Він культивував комедію абсурду європейського стилю. Наступальний, підривний, жорстоко викривальний. Звідси зневажлива реакція критиків, звідси і презирство суспільства. Звідси й біль, який остаточно притупило примирення.

Гашек komponує танець ведмеда з уривків, з фрагментів, з другої та третьої перспектив. Він йде вперед повільним, виваженим кроком. Тут ніби

відпочиває герой. Зміщений, як нечиста совість. Оцінений тільки посмертно, як це буває з клятими поетами. Дускова також цінувала його: чуйний підхід і дистанцію розуміння. М'яке співчуття в межах закону. Вони схиляються перед неприємно влучним портретистом малочисельної чеської нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гашек Ярослав // Велика енциклопедія: [30 т.] / під ред. А. М. Прохоров - 3-тє вид. - К.: 1969.
2. Востокова З. Коментар до розповіді Гашека «Френологія» // «Наука життя й : журнал. - М.: ВО "Знання", 1968. - Липень (№ 7). - С. 134-135.
3. Востокова С. Примітки // Гашек Я. Зібрання творів: у 6 томах. - Оповідання, політичні памфлети, нариси 1909-1912 гг. - К.: Художня література, 1983. - С. 543.
4. З. Горжені. Ярослав Гашек – журналіст. - М.: Веселка, 1983. - Глава «Гашок працює хронікером».
5. Josef Lada, Kronika mého života, Praha, 1954, str. 312.

6. Востокова С. Ярослав Гашек. Біографічний нарис. - М.: Художня література, 1964. - 184 с. - Тираж 10000 прим. - С. 14 (розділ 1).
7. С. В. Микільський. Історія образу Швейка. Нове про Ярослава Гашека та його героя.: Індік, 1997. - С. 60. - (Бібліотека Інституту слов'язнознавства та балканістики РАН). - Тираж 1000 прим. - ISBN 5-85759-049-3.
8. Ю. Н. Щербаков. Коментарі // Ярослав Гашек. Приклади із життя. - К.: Прогрес, 1983. - С. 239.
9. Малевич, Олег. Послужний список Йозефа Швейка// Гашек, Ярослав. Пригоди бравого солдата Швейка: Художня література, 1977. - С. 9.
10. Лист Гашека голові Центрального чехословацького бюро агітації та пропаганди при ЦК РКП(б) Салату-Петрліку від 17 вересня 1920 року.
11. Zdena Ančík, Про život Jaroslava Haška, Praha, 1953, str. 83-4.
12. S. Viřukov, Спогад на přátela - komunistu Jaroslava Haška, "Přispevku do dějů KSČ", 1962, č. 1, str. 99.
13. Наталія Сніданко. Автограф Гашека чеською та Швейк українською. «Дзеркало тижня»
https://uk.wikipedia.org/wiki/Пригоди_бравого_воєвк_Швейк
14. Питлик Р. Гашек. - 1977. - С. 248-249 (Будиночок під замком).
15. Лист Климента Штепанека З. Востоковой від 6 грудня 1960 (Востокова З. — 1964. — З. 138 (розділ 4)).
16. Євген Ухов. Творець Швейка одружився у Бугульмі. Праця (22 серпня 2002). — Статтю було опубліковано в газеті «Праця» № 151 за 28 серпня 2002 року.
17. Jan Berwid-Buquoy: Partei für gemäßigten Fortschritt у ден Schranken der Gesetze (PFGFIDSDG). In: Ders.: Die Abenteuer des gar nicht so braven Humoristen Jaroslav Hašek. Berlin 1989, S. 175-185.
18. Єгоров В. Є. Як Ярослав Гашек «допоміг» ВЧК. // Військово-історичний архів. - № 7 (67), 2005. - С. 154-162.

19. Малевич О. Послужний список Йозефа Швейка. // Гашек Я. Пригоди бравого солдата Швейка. - К.: Художня література, 1977. - С. 10-11.
20. Ярослав Гашек: Критико-біографічний нарис. - К.: «Художня література», 1964. - 183 с.
21. Копелєв Л. З. Ярослав Гашек та її «Бравий солдат Швейк». - К.: Знання, 1958. - 32 с.
22. Питлик Р. Гашек: Документальна розповідь = Toulavé house. Відомості про Jaroslavu Haškovi / Авториз. пров. і прямуючи. О. М. Малевича; наук. ред. пров. та передисл. С. В. Микільського. - 1977. - 304 с. - (Життя чудових людей; вип. 13 (574)).
23. Питлик Р. Швейк завойовує світ/Пер. із чеш. В. А. Мартем'янової.: "Книга", 1983. - 240 с.
24. Ріманов І. Ф. Зустрічі з Ярославом Гашеком. - Чебоксари: Чуваське книжкове видавництво, 1974. - 126 с.
25. Солоух С. Коментарі до перекладу роману Ярослава Гашека «Пригоди бравого солдата Швейка». - 2-ге вид., Випр. та дод: Час, 2015. - 861 с. - (Діалог). - ISBN 978-5-9691-1393-0.
26. Трохимкін І. І. Ярослав Гашек. - Л.: "Освіта" 1973. - 128 с.- (Біографія письменника. Посібник для учнів).
27. Штястни З. Ярослав Гашек : Про роботу Гашека у фронтівому друку Червоної Армії і після повернення до Чехословаччини. 1962. - 135 с.
28. Шубін Г. Г. Червоний Ярда: Повість про Ярослава Гашека. «Сучасник», 1979. - 287 с.
29. Щербачов Ю. Н. Письменник, агітатор, боєць. 1966. - 120 с.
30. Ančík Zd. Про життя J. Haška. - Praha, 1953.
31. Blažíček P. Haškov Švejk. - Praha : Českosl. spisovatel, 1991. - 252 с.
32. Longen E. A. Muj přítel' Jaroslav Hašek / Dosl. naps. Štěpán Vlačín. - Praha: Melantrich, 1983. - 210 с.
33. Krizek J., J. Hašek v revolucnom Rusku. - Praha, 1957.
34. Pytilk R., Lajske M. Bibliografie J. Haška. - Praha, 1960.

35. Frynta E. Hasek der Schöpfer des Schwejk. - [Praha], [1965].